

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

VELİLERİN İNTERNET RİSK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Fatmanur Betül UÇAR
ORCID: 0000-0001-5747-2859

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Naci ÇOKLAR
ORCID: 0000-0001-9210-4779

Konya – 2022

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Naci Çoklar'a, değerli görüşleri ile tezimin şekillenmesinde katkı sağlayan değerli jüri üyelerim Prof.Dr. Aslıhan Saban'a ve Doç.Dr. Hasan Erdinç Koçer'e, tüm kâprislerime katlandığı için eşim Mete Uçar'a, çalışmamın her adımında desteğini esirgemeyen babam Prof. Dr. Bülent Ataş'a ve bana azimli olmayı öğreten değerli annem Nursen Ataş'a, yanımda varlığını hissettiren biricik kardeşlerim Ahmet Bilal Ataş ve Meryem Ataş'a, her sorumu sabırla cevaplandırdığı için yakın arkadaşım Selvinaz Türktekin'e, büyük küçük demeden her fırsatta yardıma koşan herkese teşekkürü borç bilirim.

Fatmanur Betül UÇAR
KONYA- 2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	İİ
İÇİNDEKİLER	İİİ
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	VIII
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	3
1.4 Varsayımlar.....	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Tanımlar.....	4
2 ALAN YAZIN	5
2.1 Risk ve Algılanan Risk Kavramları	5
2.2 İnternet ve Önemi	5
2.3 İnternetin Tarihsel Süreci.....	7
2.4 İnternetin Türkiye’deki Gelişimi	8
2.5 İnternetin Kullanım Sebepleri.....	10
2.6 İnternet Ortamında Karşılaşılan Sorunlar ve Alınan Önlemler	11
2.6.1 Sosyal medya kullanım sürecinde karşılaşılan sorunlar ve buna yönelik alınan önlemler.....	12
2.6.2 İnternet ortamında ticaret veya alışveriş ile ilgili yaşanan sorunlar ve buna yönelik alınan önlemler.....	13
2.6.3 İnternet ortamında iletişim alanında karşılaşılan sorunlar ve alınan önlemler	15
2.6.4 İnternet ortamında bankacılık işlemlerinde yaşanan sorunlar ve alınan önlemler	16
2.6.5 İnternet ortamında sağlık alanında yaşanan sorunlar ve alınan önlemler ..	16
2.7 İlgili Araştırmalar.....	17
3 YÖNTEM	20
3.1 Araştırmanın Modeli.....	20
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu	20
3.3 Veri Toplama Araçları	21
3.4 Verilerin Toplanması	22
3.5 Verilerin Analizi	22
3.6 Geçerlik ve Güvenilirlik	23
4 BULGULAR.....	24

4.1 Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımına Yönelik Elde Edilen Bulgular...	24
4.2 Sosyal Medya Kullanım Sürecinde Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	25
4.3 İnternet Ortamında İletişimle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	27
4.4 İnternet Ortamında Bankacılık İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	28
4.5 İnternet Ortamında Ticaret veya Alışveriş İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	30
4.6 İnternet Ortamında Sağlıkla İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	32
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	34
5.1 Tartışma	34
5.2 Sonuç.....	36
5.3 Öneriler	37
KAYNAKÇA.....	39
EKLER.....	45

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Velilerin İnternet Risk Farkındalıklarının Belirlenmesi başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam 59 sayfalık kısmına ilişkin, 10/06/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17 olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

10/06/2022

Fatmanur Betül UÇAR

Prof. Dr.Ahmet Naci ÇOKLAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

10/06/2022

Fatmanur Betül UÇAR

ÖZET

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

VELİLERİN İNTERNET RİSK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Fatmanur Betül UÇAR

Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmelerle birlikte günümüz çağı ‘teknoloji çağı’ olarak anılmaya başlanmıştır. Teknolojinin hızlı gelişimi ile teknolojik cihazlar ve yenilikler bu çağda insanların hayatında önemli bir yer almaya başlamıştır. Öyle ki çoğu yenilik artık bireyler için bir yaşam biçimi, bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Kuşkusuz insanlar için bir yaşam biçimi haline gelen ve hayatlarını bu kadar önemli ölçüde etkileyen yeniliklerden biri de teknolojik cihazlar aracılığıyla iletişime olanak sağlayan "İnternet" olmuştur. İnternet, kişisel bilgisayarlar, telefonlar, tabletler vb. akıllı teknolojik cihazlarla küresel iletişimi sağlayan bir iletişim ağı olarak ortaya çıkmaktadır. İnternet, birçok yeniliği hayatımıza koymasına rağmen içerisinde birtakım riskleri de barındırmaktadır. Bu araştırma, velilerin internet risk farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, görüşme formunda yararlanılmıştır. Form içerisinde velilerin tanımlayıcı özelliklerini ortaya koyan soruların yanında internet ortamında karşılaşılan sorunların olup olmadığı ve karşılaşılan sorunlara yönelik ne gibi tedbirlerin alındığı ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu doğrultuda, Konya ilindeki özel bir kolejde öğrenim gören öğrencilerden 20 veli ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinin kullanıldığı çalışmada, velilerin tamamının akıllı telefon kullandığı ve günde 3 saat altında internet kullandığı tespit edilmiştir. Bunun yanında velilerin büyük çoğunluğunun sosyal medya hesabına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, velilerin tamamının internet ortamında sağlıklı ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaşmadığı buna karşın bazı velilerin sosyal medya kullanım süreci, internet ortamında iletişim, bankacılık ve ticaret alanlarında sorunla karşılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmada velilerin sosyal medya kullanım sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik “tefendaki uygulamayı kaldırma, bilinmeyen hesaplardan gelen bildirimleri kabul etmeme, siber güvenliğe başvurma, gizlilik ayarlarını güncel tutma, kişiyi engelleme, şifre değişikliği yapma” güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Araştırmada internet ortamında iletişimle ilgili olarak sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik “kontrollsüz reklamları engelleme, bilinmeyen hesaplardan gelen teklifleri engelleme, bilgileri güvenli tutma ve bilinmeyen hesaplardan gelen mesajları kabul etmeme” güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Araştırmada internet ortamında bankacılık işlemleri ile ilgili olarak sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik “bankayla irtibata geçme, telefonuna virüs programı yükleme, bankacılık işlemleri ile ilgili olarak diğer önlemleri alma ve hesabına girmeyerek bankayı arama” güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Son olarak, araştırmada internet ortamında ticaret veya alışveriş işlemleri ile ilgili olarak sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik “sorunla ilgili olarak yetkililere şikâyet etme, güvenilir siteleri tercih etme, sitelerin 3D güvenliğinde olup olmadığına bakma ve sanal kart uygulamasına geçme” güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Teknoloji, Risk, Veli, Farkındalık.

ABSTRACT

Department of Computer Education and Instructional Technology
Computer Education and Instruction Technology Program
Master Thesis

DETERMINING THE INTERNET RISK AWARENESS OF THE PARENTS

Fatmanur Betül UÇAR

With the rapid developments in science and technology, today's age has begun to be called the "technology age". With the rapid development of technology, technological devices and innovations have started to take an important place in people's lives in this age. So much so that most innovations have become a way of life, a way of life for individuals. Undoubtedly, one of the innovation that has become a way of life for people and that has affected their lives so significantly has been the "Internet", which enables communication through technological devices. Internet, personal computers, phones, tablets, etc. emerges as a communication network that provides global communication with smart technological devices. Although the Internet has introduced many innovations into our lives, it also carries some risks. This research was carried out to determine the internet risk awareness of parents. For this purpose, the interview form was used. In addition to the questions revealing the descriptive characteristics of the parents in the form, there are questions about whether there are problems encountered in the internet environment and what measures are taken for the problems encountered. In this direction, 20 parents of students studying at a private college in Konya were interviewed. Qualitative research method was used in the analysis of the obtained data. In the study in which content analysis was used, it was determined that all of the parents used smart phones and used the internet for less than 3 hours a day. In addition, it was concluded that the majority of parents have social media accounts. In the research, it has been determined that not all of the parents have encountered any health-related problems on the internet, but some parents have encountered problems in the social media usage process, communication, banking and trade areas on the internet. In the research, it was determined that the parents resorted to security measures such as "uninstalling the application on the phone, not accepting notifications from unknown accounts, applying to cyber security, keeping privacy settings up-to-date, blocking the person, changing the password" for the problems they encountered during the social media usage process. In the research, it has been determined that parents who encounter problems with communication on the Internet resort to security measures such as "blocking uncontrolled advertisements, blocking offers from unknown accounts, keeping information safe and not accepting messages from unknown accounts". In the research, it has been determined that the parents who encounter problems regarding banking transactions on the internet resort to security measures such as "contacting the bank, installing a virus program on their phone, taking other measures regarding banking transactions, and calling the bank by not entering their account". Finally, in the research, it has been determined that the parents who encounter problems related to commerce or shopping transactions on the internet resort to security measures such as "complaining to the authorities about the problem, choosing reliable sites, checking whether the sites are 3D reliable and switching to virtual card application".

Keywords: Internet, Technology, Risk, Guardian, Awareness.

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

İletişim araçlarının özellikleri incelendiğinde, internetin geleneksel kitle iletişim araçlarından çok farklı, onları kapsayan ve onlardan daha detaylı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İnternette, radyonun ses sistemi, gazetelerdeki resim, metin ve grafiklerin özellikleri, televizyon görüntülerinin ve seslerinin özelliklerin hepsi birden bulunmaktadır. İnternet; eğitim, sağlık, çocuk gelişimi, iletişim ve haberleşme gibi alanlarda kullanıcıların bireysel ve toplumsal açıdan gelişimini sağlamaktadır. Ayrıca sosyal bir olgu olarak internet kullanıcılarına eleştirel, yaratıcı ve akılcı düşünme yetenekleri sağlar. Bununla birlikte internet kullanımının basit ve hızlı olmasının yanı sıra sınırsız erişim, internetin kullanıcılarına sunduğu önemli fırsatlardan biridir. Buradan yola çıkarak internetin çok yönlü bir kitle iletişim aracı olduğu ifade edilebilir. İnternetin ifade edilen faydalarının yanında, kimi zaman gelişim çağındaki çocuklarda sosyal sapmaya ve fiziksel egzersiz eksikliğine neden olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda kullanıcıların internetin olumlu ve olumsuz yönlerini anlayarak önleyici tedbirler almaları gerekmektedir (Yıldırım, 2014).

Bu çalışmada, velilerin internet risk farkındalıklarının belirlenerek buna yönelik alınabilecek önlemlerin neler olduğu ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle araştırmanın problem durumu ele alınmış akabinde araştırmanın amacı ve önemine değinilmiştir. Bir sonraki aşamada ise araştırmanın varsayım ve sınırlılıklarının nelerden oluştuğu açıklanmıştır. Bölüm sonunda, çalışmada ele alınan kavramlara dönük açıklamalara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

İçinde yaşadığımız çağa bilgi çağı denilmektedir. Bu çağın en önemli yükümlülüklerinden biri teknolojik gelişmeyi yakından takip etmek ve ona uyum sağlamaktır. Günümüzde küreselleşme olgusu hayatımızın her alanına girmiş, internetin varlığı küreselleşen dünyayı küçültmüş ve hayatımızın önemli bir parçası haline gelmiştir. Hayatımızın önemli bir parçası haline gelen internet, iyi insanların elinde iyi, kötülerin elinde kötü olabilen bir araç haline gelmiştir (Yıldırım, 2014).

Diğer kitle iletişim araçlarının (TV, dergi ve gazete gibi) aksine, internette sağlanan içerik genellikle ücretsiz ve herhangi bir kontrol süreci olmaksızın halka

açıktır (Aslanidou ve Menexes, 2008). Bu durumda internetin birçok fırsat sunduğu ancak olumsuz etkileri olabilecek bazı çevrimiçi risk ve tehlikelerinin olduğu unutulmamalıdır (Zırhlioğlu, 2011; Livingstone, Ólafsson ve Staksrud, 2013; Livingstone ve Helsper, 2013; Padır, Eroğlu ve Çalışkan, 2015; Odabaşı, Çoklar ve Kabakçı, 2007).

Araştırmalarda internet ortamında karşılaşılan sorunlar; fotoğraf, kişisel e-posta adresi ve diğer bilgileri başkalarıyla paylaşmak, internette yabancılarla karşılaşmak, pornografik web sayfalarını ziyaret etmek, siber zorbalık ve şiddet olarak belirlenmiştir. Gündüz'ün (2005) yaptığı çalışmada, siber zorbalık, yabancılarla çevrimiçi ve çevrimdışı iletişim, çevrimiçi dolandırıcılık, istenmeyen ve uygunsuz içerik, nefret, şiddet, ırkçılık, özel bilgilerin paylaşımı vb. sorunların internette en sık karşılaşılan sorunlar olduğu kaydedilmiştir. Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson (2010) 25 ülkede 9-16 yaşındakiler üzerinde yaptıkları araştırmada, çocukların %14'ünün son 12 ayda internette pornografiyle karşılaştığı ve %6'sının çirkin ve zararlı içerikler aldığı, %30'unun hiç tanışmadıkları insanlarla iletişim kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İnternet, sunduğu olanaklara rağmen güvenli ve bilinçli kullanılması gereken bir teknolojidir. Kullanıcıların çevrimiçi ortamda karşılaşılabilecekleri olumsuz etki ve tehlikelere karşı çeşitli önleyici tedbirler yer almaktadır (Canbek ve Sağiroğlu, 2007). Ogur ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan bir araştırmaya göre internet kullanıcılarının, yabancıların arkadaş ekleme isteklerini onaylamama, sorunlu kişiden gelen mesajları silme ve kişiyi engelleme, gizlilik ayarlarını düzenleme, göndermeyi durdurma gibi önlemler aldığı dile getirilmiştir. Aksoy (2019) araştırmasında, internet kullanıcılarının çoğunun, bilgisayarlarında anti-virüs yazılımı kullanma ve ziyaret edilen web sitelerini izlemek için yazılım kullanma gibi internet kullanımı sırasında karşılaştıkları sorunlara karşı önlem aldığı belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklama ile bağlantılı olarak, bu çalışmanın problemi "velilerin internet risk farkındalık düzeyleri nedir?" şeklinde oluşturulmuştur. COVID-19 küresel salgını sırasında bireyler interneti yoğun bir şekilde kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu konuda aile ne gibi sorunlarla karşı karşıyadır ve ne gibi önlemler alınabilir? Gibi sorulara cevap aranması bağlamında araştırmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, velilerin internet risk farkındalıkları ile risklere yönelik aldıkları önlemlerin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

- Ailelerin sosyal medya kullanım sürecinde yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Sosyal medya kullanım sürecinde yaşanan sorunlara yönelik hangi önlemler alınmaktadır?
- Ailelerin iletişim amaçlı yaşadığı sorunlar nelerdir?
- İletişim amaçlı yaşanan sorunlara yönelik hangi önlemler alınmaktadır?
- Ailelerin bankacılık alanında yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Bankacılık alanında yaşanan sorunlara yönelik hangi önlemler alınmaktadır?
- Ailelerin ticaret veya alışveriş alanında yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Ticaret veya alışveriş alanında yaşanan sorunlara yönelik hangi önlemler alınmaktadır?
- Ailelerin sağlık durumlarıyla ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Sağlık alanında yaşanan sorunlara yönelik hangi önlemler alınmaktadır?

1.3 Araştırmanın Önemi

İnsanların daha iyi ve daha hızlı arama isteği, internetteki beklentileri ve aramaları artırmakta ve sorunsuz bir yapı sağlamaktadır. Bu nedenle internet, kişiler arası iletişim ile kitle iletişimini birbirinden ayırarak yeni bir iletişim ortamı yaratmaktadır. Günümüzde insanlar kişisel bilgisayarları ve uluslararası yeteneklere sahip yüzlerce bilgisayarı kullanabilmektedir. İnternet bir anlamda ağların toplamıdır ve bilgiye dünyanın her yerinden anında ulaşılabilmeyi sağlamaktadır (Önalın, 1994).

Son yıllarda, internet, bireylerin sosyalleşmesinde, bireyler ile sosyal çevre arasındaki ilişkide ve sosyal hayatta çok etkili bir rol oynamaya başlamıştır (Castells, 2005). İnternetin olumlu etkisini vurgulayan değerlendirmeler olduğu gibi, olumsuz etkisini vurgulayan değerlendirmeler de bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, internetin toplumdaki sosyal ilişkileri zayıflatması, bilgisayar hayatı yaşayan, çevreyi görmezden gelen bir grup insanı ortaya çıkarması gibi olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bazı araştırmacılar ise, interneti sosyal etkileşimin yeni bir boyutu olarak tanımlamaktadır. Onlara göre internet kullanıcıları, etkileşimli araçlarla normal hayatta

kuramayacakları ilişkileri kolaylıkla kurabilmekte, sınırların olmadığı bir ortamda dünyanın her yerinden arkadaşlar edinebilmektedir (Karaca, 2007).

Bu araştırma, internet ortamında karşılaşılan riskli durumların tespiti açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın başta veliler olmak üzere çocuklar ve gençler açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında araştırmanın gelecekte yapılacak çalışmalara kaynak sağlayacağı düşünülmektedir.

Alan yazında yer alan çalışmalara bakıldığında internet ortamında karşılaşılan riskler ve buna yönelik alınan önlemler daha çocuklar ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır. Çalışmalarda daha çok ebeveynlerin çocuklarının daha çok hangi alanda sorun ve risklerle karşıya kaldıkları ve ebeveynlerin de buna karşı ne tür çözüm önerileri sundukları ortaya konmuştur. Bu çalışmada ise, velilerin internet ortamında hangi sorunlarla karşılaştıkları ve buna yönelik ne tür güvenlik önlemleri aldıkları ortaya konacaktır. Çalışmanın bu açıdan önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Velilerin internet risk farkındalıkları ile risklere yönelik önlemler açısından farklı deneyimlere sahip oldukları varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Konya il merkezinde, 2021/2022 eğitim öğretim yılında özel bir kolejdaki çocukları bulunan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden veliler ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

İnternet: Dünya çapında yaygın olarak kullanılan ve gelişen, birçok bilgisayarın TCP/IP protokolünü kullanarak birbirleriyle haberleştiği ağ yapısıdır (Gençer, 2011).

İnternet riski: İnternet kullanımı sırasında kötü içeriğe erişme, İnternet üzerinde başkalarıyla yüz yüze iletişim kurma, kişisel bilgileri, kötü amaçlı yazılımları çalma veya kötüye kullanma ve iş uygulamalarını ihlal etme durumlarında karşılaşılan riskleri ifade eder (Livingstone, Mascheroni ve Staksrud, 2015; Canbek ve Sağiroğlu, 2007).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Çalışmanın bu kısmında, araştırmada ele alınan konu ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1 Risk ve Algılanan Risk Kavramları

Türk Dil Kurumu'na göre risk; Fransızca "risque" olarak dilimizdeki yerini almış ve zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlanmıştır. Portekizce "Cesaret" anlamına gelen riskin İngilizce'ye 17. yüzyılda girdiği düşünülmektedir. "kayalıklara gitmek veya tehlikede olmak" anlamına gelen bir denizcilik teriminden türetilmiştir (Sayım ve Er, 2009).

Risk kavramı finansal açıdan, işletmelerin stratejik, mali ve işlemsel hedeflerini gerçekleştirmesini engelleyecek, her türlü olayın gerçekleşme olasılığı olarak tanımlanmıştır (Günceler ve Kesebir, 2018). Riskin tanımlanabilmesi için işletmenin amaç ve hedeflerinin önceden belirlenmiş olması gerekmektedir. Buna göre, amacı ve hedefleri belirlenmiş olan işletmelerde bu amaca ve hedefe ulaşmayı engelleyecek riskler tanımlanır, değerlendirilir ve buna yönelik önlemler alınır (Karadeniz vd., 2013).

Algılanan risk ise, satın alma işlem sürecinin sonucunun öngörülememesi durumundaki belirsizliğe denir. Tüketiciler, karar verme sürecinden başlayarak satın alma sürecinin birçok aşamasında risk altındadır (Yıldız, 2017). Mal ve hizmetin satın alma sürecinin her aşamasında süreçlerin ve sonuçların tam olarak belli olmamasından ötürü tüketicilerin algılanan risk yaşama ihtimalleri mevcuttur (Deniz ve Erciş, 2008).

2.2 İnternet ve Önemi

İnternet; insanların birbirleriyle iletişim kurmaları için bir iletişim aracı olmasının yanı sıra, sahip olmak istedikleri bilgilere kolayca erişmelerini sağlayan evrensel bir ağıdır. İlk olarak askeri alanda bilgisayarlar üzerinden iletişim amaçlı kullanılan internet, günümüzde bilişim teknolojisinde yaşanan ilerlemelerle birlikte yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur (Kırcova, 2012).

Günümüzde iletişim ve teknolojiye hızlı değişime gelişmeler bireylerin yaşamlarında ve birçok alanda yenilik getirmiştir. Tarihsel süreçte matbaanın icadı ile başlayan iletişim teknolojileri daha sonraki süreçte yaşanan gelişmelere bağlı olarak gazete,

telgraf, hareketli film, radyo, televizyon gibi uygulamalarla toplum üzerindeki etkisi sürekli artan bir gelişim süreci izlemiştir. İnternet teknolojisi ise iletişim sürecinin son ve en büyük gelişmedir (Güçdemir, 2003)

İnternet kelimesi "Interconnected Networks" kelimelerinin kısaltılması ile oluşturulmuştur. İnternet, kullanım söz konusu olduğunda hayatımızın çok önemli bir parçasıdır (Uludağ vd., 2016). Türk Dil Kurumu (TDK) İnterneti; “bilgisayar ağlarının birbirine bağlanmasıyla oluşan, herhangi bir yöneticisi ve bir sınırlaması olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020).

İnternet; dünyada bulunan milyarlarca ağı iletişim kurması için ortak bir protokol çerçevesinde, birbirlerine kaynakları paylaşmalarını sağlayan ağlar arası bir ağ olarak belirtilebilir. İnternet bilgisayarların birbirlerine kablo, uydu bağlantısı, bluetooth, telsiz bağlantı, wifi, vın vb. olan ağlar ile birbirlerine bağlı olduğu, oluşan bu bağlantılar aracılığıyla iletişimin sağlandığı; bilgilerin paylaşıldığı, resim ve videoların paylaşıldığı, bilginin depolandığı, görüntülü konuşmaların sağlandığı bu gibi her türlü bilgi işlemine ait becerinin yapılabildiği bilişim sistemi olarak tanımlanabilir (Aylıkçı, 2018).

İnternet bir insana, bir kuruma, bir ülkeye ait olmayan milyarlarca bilgisayarın bir araya gelerek oluşturduğu ağlar topluluğu, tüm insanların kullanabileceği ve insanlığa ait olan bir sistem olarak söylenebilir. İnternet; dünyanın farklı noktalarından aynı zamanda veya farklı zamanlarda internet vasıtasıyla insanların birbirlerine kolay, hızlı, güvenilir, ekonomik bir şekilde iletişim kurmayı sağlayan, bilgiyi toplayarak bilgiyi edinmek, bilgiyi paylaşmak, gündelik birçok aktiviteyi yapmayı sağlayan, ortaya çıkma tarihi oldukça yakın olan hızlı gelişen bir sistemdir (Aylıkçı, 2018).

Günümüzde en yaygın ve en hızlı gelişen bilişim teknolojilerinin başında gelmektedir. Radyo dünya çapında 50 milyon kullanıcıya ulaşmak için 38 yıl, televizyon ise 13 yıl da ulaşabilmişlerdir. İnternet kullanılmaya başlandığı 1994-1995 yılları içinde sadece 9 ay içerisinde dünya çapında 50 milyon kişiye ulaşarak tarihte ki en hızlı iletişim aracı olmuştur. Hayatımızın her alanında kullanılan kolaylaştırıcı, dönüştürücü bir role sahip olan toplumsal dönüşüm aracı olarak gelişmiştir (Fırat vd., 2017).

Tarihsel süreçte insanlar dünyada var oldukları ilk andan itibaren birbirleri ile iletişim kurma ve yaşamlarını daha kolay devam ettirme çabalarını sürdürmüşlerdir. Geçmişten bugüne devam eden bu çaba, her geçen gün daha da gelişerek ilerlemektedir. Bu süreçte iletişim alanındaki en son ve en önemli gelişme internetin kullanılmaya başlamasıdır. Günümüzde oldukça önemli olan ve hayatın birçok alanında kendine yer bulan internetin insanlar için önemli bir araç haline geldiğini söyleyebiliriz. İnternet, insanların iletişim kurmalarını ve ulaşmak istedikleri her türlü bilgiye ulaşmalarını kolaylaştıran önemli bir iletişim aracıdır (Oktan, 2015). Daha ayrıntılı bir ifadeyle yeryüzündeki tüm bilgisayar sistemlerinin birbiriyle bağlantısını sağlayan uluslararası en büyük ağ sistemi olarak açıklanabilir. Bu bağlamda bilgisayarların özellikleri (model, marka gibi) önemli olmamakta ve her hangi bir yerde İnternet ile rahatlıkla iletişim kurulabilmektedir (Yenilmez vd., 2011).

Bilgisayarımızdaki web tarayıcılarını ve arama motorlarını kullanarak dünyanın her yerinde saniyeler içerisinde istediğimiz bilgiye interneti kullanarak ulaşabilmekte ve paylaşabilmekteyiz. İnternet ağı üzerinden geniş bant internet bağlantılarıyla ve fiber optik kablolarla aynı anda milyonlarca veri paketini gönderip alabiliyoruz. Artık cep telefonlarımız sayesinde bu verilere ulaşım da daha kolay olmuştur. İnternet dünyanın her yerinde insanların birbirleriyle daha çok haberdar olmalarını sağlayarak küreselleşmeye büyük ivme kazandırmıştır (Fırat vd., 2017).

Günlük hayatta daha önceden yaptığımız birçok işleri artık çok fazla yorulmadan internet sayesinde yapılabilmektedir. Alışveriş, bankacılık işlemleri, fatura ödeme, devlet dairelerinde resmi evrak işlemleri, hastane randevu işlemlerini hiçbir yere gitmeden halledilebilmektedir.

2.3 İnternetin Tarihsel Süreci

1960'ların başında, ABD'de RAND Corporation şirketi olası nükleer savaş sırasında askeri iletişimi güvenli bir şekilde sağlamak için bilgisayar ağları geliştirme amaçlı bir proje başlatmıştır. Bu proje, internetin geliştirilmesindeki ilk adımdır. Daha sonra, 1969'da ABD Savunma Bakanlığı, "ARPANET" adı altında bilgisayardan bilgisayara ağ iletişimini başlatmıştır. Bu sistem bir nükleer savaş sırasında birçok bilgisayarın zarar gördüğü bir ortamda haberleşmeyi sağlamak için tasarlanmış sistem olmasına rağmen zamanla bilim adamları ve araştırmacılar bu ağ üzerinden birbirleriyle kolayca iletişim kurmuşlardır. Ağın kurulmasıyla bilgisayarların ortak kullanımı, mesaj

ve bilgi paylaşımı sağlanmaktadır. 1973 yılında İngiltere ve Norveç'teki iki üniversite ARPANET ağına bağlanmıştır. Bu olay tarihteki ilk küresel bağlantı olarak kayıtlara geçmiştir (Yükselen, 2007). Bu sistem kısa sürede yaygınlaştırıldı ve daha sonra ikiye bölündü. Bölme sisteminin bir bölümü MIL-NET adını alırken, diğer bölümü ARPANET olarak devam etmektedir. Bu bölünmeden sonra, iki ağ arasındaki iletişim birçok İnternet protokolü aracılığıyla kurulmaya başlandı. Bir ağdaki bilgisayarların başka bir ağdaki bilgisayarlara erişmesini sağlayan bu protokoller ile çok iyi bilinen "IP" terimi teknoloji dünyasında yerini almıştır (Toğuşlu, 2002).

Soğuk Savaş koşullarının ortadan kalkması ve özellikle 1990'ların ilk yarısında geliştirilen ve piyasaya sürülen yazılımların ve diğer tamamlayıcı unsurların ortadan kalkmasıyla birlikte internet ticarileşmiş ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla internet, bireylerin veya işletmelerin herhangi bir kurumsal kısıtlama olmaksızın herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde bağlanabilecekleri bir ağ sistemi haline gelmiştir. Günümüz bilişim teknolojisinin en önemli trendi kurumsal ağların açılması ve kişisel bilgisayarların internete bağlanmasıdır. Ayrıca internet sayesinde birçok alanda bilgiye basit, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşmak mümkündür (Ayfer, 1997).

Bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmaları için oluşturulan ağ, yeni bir iletişim ortamının ortaya çıkmasına neden oldu. Bu ağlar aracılığıyla bilgisayarlar birbirine bağlanır ve insanlar arasındaki iletişim sağlanır (Atabek, 2001). Ağdaki temel sorun bilgisayarlar arasındaki veri alışverişidir. Bu nedenle, bilgisayar ağları ve internet kişilerarası iletişimin yeni bir yoludur. Aynı zamanda internetin anonimliği sayesinde aynı fikirde olan kişiler zaman ve mekân gözetmeksizin bir araya gelerek sanal bir topluluk oluşturabilmekte ve farklı kültürlerden insanlar birbirlerini tanıma fırsatı bulabilmektedir (Bila, 2001).

2.4 İnternetin Türkiye'deki Gelişimi

Türkiye, İnternet teknolojisi ile ilk olarak Ege Üniversitesi öncülüğünde 1987 yılında kurulan, "Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı" ile tanışmıştır. İnternet ile ilgili temel uygulamalar ise 12 Nisan 1993'te TÜBİTAK-ODTÜ (TRNET: Türkiye İnternet Proje Grubu) iş birliğiyle DPT'nin bir projesi olarak gerçekleşmiştir. Ankara-Washington arasındaki oluşturulan 64 kbit/sn hızındaki kiralık hat uzun bir süre ODTÜ üzerinden Türkiye'nin tek çıkışı olmuştur. Firmalara ve kurumlara 1994 yılından

itibaren internet kullanıcı hesapları verilmeye başlamıştır. Bu süreçte internet bağlantılarını Ege Üniversitesi, 1994'te Boğaziçi ve Bilkent Üniversitesi 1995'te, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ise 1996'da gerçekleştirmiştir (Gülcü ve Alan, 2003; Dede, 2004).

1998'de Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde "İnternet Üst Kurulu" oluşturulmuş ve çalışmalarını sürdürmeye devam etmiştir. Türkiye'de İnternet servis sağlayıcısı altyapıların büyük çoğunluğu günümüzde Türk Telekomünikasyon A.Ş.' ye aittir. Diğer internet servis sağlayıcıları ise gerek yurt içi gerekse yurt dışı bağlantılarını "Türk Telekom" üzerinden kiralamış oldukları hatlar aracılığıyla yapmaktadırlar (Dede, 2004).

2000 yılından sonra Türkiye'de internet altyapısının özel sektör tarafından kurulmasına izin verilmesiyle birlikte altyapı çalışmaları hızlanmış ve hanelere yüksek hızlı internet ulaşımı yaygınlaşmıştır. BTK (Bilişim Teknolojileri Kurumu) 2018/2 raporuna göre yüksek bant internet fiber ağı 2017 yılına oranla %11 artış göstererek 338,068 km'ye ulaşmıştır. Aynı raporda yer alan geniş bant verilerine bakıldığında ise geçen yılın aynı dönemine göre geniş bant internet abone sayısı 59,1 milyonu mobil, 12,7 milyonu sabit olmak üzere toplam 71,8 milyonu bulmuştur. En hızlı artış ise %38,7 ile "Eve Fiber" abone sayısında olurken, bunu %13,1 ile "Binaya Fiber" abone sayısı izlemiştir. Sabit geniş bant abonelerinin aylık ortalama data kullanımı 91,3 GByte ulaşmıştır (www.btk.gov.tr. 2018).

Türkiye de gerek yüksek hızlı fiber kablo altyapısının hızla genişlemesi, gerek mobil ağın hızının ve yaygınlığının artması bireysel internet kullanımlarının da artmasıyla sonuçlanmıştır. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) Bilgi Toplumu İstatistikleri, 2004-2018 raporunda bu artış net bir şekilde görülmektedir. TÜİK Bilgi Toplumu İstatistikleri, 2004-2018 araştırmasına göre 2004 yılında 18,8 olan kullanıcı oranı (erkek ve kadın ortalaması) 2018 yılında 72,9 a ulaşarak yaklaşık 3.9 kat artış göstermiştir. Aynı raporda yer alan verilere göre hanelerde internet erişimi ise 2004 yılında sadece %7 iken 2014 yılında ise yaklaşık 12 kat artış ile %83,8 e ulaşmıştır (TÜİK, 2018).

Son yıllarda kullanımı hızla artan mobil cihazlar internet kullanımının evlerden dışarı çıkmasını sağlamıştır. Mobil araçlarda internet kullanımı günden güne hızla artmaktadır. Bilişim Teknolojileri Kurumu (BTK) 2018/ 2 raporunda mobil kullanım

verilerinde yer alan bilgiler göre 4.5G hizmetinin abone sayısı ilk kullanılmaya başladığı 1 Nisan 2016 tarihinden bu yana geçen iki yıl sonunda 2016 Haziran sonu itibariyle 68.1 milyonu geçmiştir. Aynı raporda bazı abonelerinin telefon cihazları veya sim kartlarının 4.5G hizmetine uyumlu olmadığı ve bu sebeple bu servisin kullanımının 37 milyon kişi olduğu belirtilmiştir. BTK'nın raporunda Mobil geniş bant internet abonelerinin aylık kullanımı 4.2 GByte seviyesinde iken cihazı ve SIM kartı 4.5G hizmetine uygun olan 4.5G abonelerinin data kullanımı ise aylık 6.8 GByte olarak gerçekleştiği de belirtilmiştir (BTK, 2018).

“Hootsuite” ve “WeAreSocial” tarafından 31 Ocak 2019 tarihinde yayımlanan “Digital in 2019” raporuna göre 82,4 milyon nüfusa sahip ülkemizde 2019 Ocak Ayı itibariyle 59.36 milyon internet kullanıcısı olduğu ifade edilmektedir. Bu rakamın Türkiye nüfusuna oranı: %72 Aynı araştırmanın 2018 verilerine göre bir yılda 5 milyon kişi yani %9.3'luk bir artış bulunmaktadır. 2019 Ocak Ayı itibariyle ülkemizdeki sosyal medya kullanıcı sayısı ise 52 milyon kişi görünüyor. Bu da Türkiye nüfusunun %63'ünü oluşturuyor. Sosyal medya kullanıcılarının oranı 2018 yılına göre 1 milyon kişi arttığı görülmektedir. Bu oran %2'ye denk gelmektedir. Nüfusun %53'ünü oluşturan 44 milyon aktif mobil sosyal medya kullanıcısı var. Bu rakam 2018 Ocak ayına göre önemli bir değişim göstermemiş (WeAreSocial, 2019).

İnternetin bizlere sağladığı birçok fayda ve kolaylığın yanı sıra, internetin aşırı kullanımı bireylerin günlük yaşantısında aksamalara, çevresiyle olan ilişkilerinde bozulmalara, sosyal yaşantısında sorunlara, aile ve yakın çevre ilişkilerinde ciddi bozulmalara sebebiyet vermekte internet kullanımı bu şekilde problemli bir hale gelmektedir.

2.5 İnternetin Kullanım Sebepleri

İletişim, bilgi arama ve çevrimiçi hizmetler, mal ve hizmet siparişi ve satışı, kamu kurum ve kuruluşları ile iletişim ve eğitim, internet kullanımının genel sebeplerindendir. TÜİK'in (2005) verilerine göre, internet, mesaj gönderme, ileti alma, internet üzerinde arama yapma, video, konferans ve sohbet sitelerini kullanarak iletişimi sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bunun yanında, kullanıcılar çeşitli ürün ve hizmetlerle ilgili bilgi alma, eğitim ve sağlık bilgisinin yanı sıra gazete indirerek çeşitli alanlarda bilgi edinmektedir. İnternetin mal ve hizmet siparişi alanındaki kullanımında ise, banka işlemleri, hisse senedi satın alma, mal ve hizmet satın alma, sipariş verme ve

açık arttırmalar gibi finansal hizmetler yer almaktadır. Bir diğer kullanım sebebi olan kamu kurum ve kuruluşlarla olan iletişim kapsamında, resmi internet sitelerinden bilgi alınabilmekte, çeşitli form ve belge indirilmesi ile iletişim kurulabilmektedir. İnternetin son kullanım amacı ise eğitim faaliyetlerine ilişkindir. Buna göre, kullanıcılar sürekli eğitim kursları, üniversiteler, okullar ve diğer eğitim kuruluşları aracılığıyla eğitim faaliyetlerinde bulunur (TÜİK, 2005). TÜİK' in 2021 verilerinde, kullanıcıların interneti kullanım sebeplerinin; özel amaçla kamu kurum veya kuruluşlarla iletişim kurmak veya kamu hizmetlerinden yararlanmak (%58,9), kamu kurum ve kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinmek (%55,8), mal veya hizmet siparişi vermek (%44,3) olduğu yer almaktadır.

İnternetin kullanımı, kullanıcıların farklı özelliklerine göre değişebilmektedir. Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin interneti kullanım sebepleri arasında eğlence, bilgiye erişim, öğrenme, oyun oynama ve haberleşme yer almakta iken diğer bir araştırmada kullanıcıların daha çok kendilerini geliştirici ve beşeri sermayelerine katkı sağlamak amacıyla interneti kullandıkları tespit edilmiştir (Tercan vd., 2012; Hargittai ve Shafer, 2006)

2.6 İnternet Ortamında Karşılaşılan Sorunlar ve Alınan Önlemler

Virilio ve Finkielkraut gibi bazı düşünürler, interneti insanların refahı ve mutluluğu için bir tehdit olarak görmüştür (Tarcan, 2005). Virilio, internetin coğrafi sınırları yok ettiğine ve insanları tecrit ettiğine inanmıştır. İnsanların sıklıkla iletişim kurmalarına rağmen giderek daha az konuştuklarını tespit eden Virilio, internet bağımlılığından bahsederken "bilgisayar bombası" ve "elektronik afyon" gibi ilginç kavramları kullanmıştır. Virilio'ya göre, Avrupa'daki psikiyatri klinikleri internet bağımlılığından kurtulmak isteyen insanlarla doludur. Bununla beraber, şirketler, okullar, üniversiteler, TV kanalları, gazeteler, dergiler, süpermarketler, şehirler ve ülkeler sanal dünyaya girmeye devam etmektedir. Uzun vadede internetin insanları mutlu mu mutsuz mu edeceği aslında onu kimin kullandığına ve nasıl kullandığına bağlıdır. İyi şeylere aracılık ettiği sürece internetin 21. yüzyılın en faydalı icadı olduğu söylenebilir (Tarcan, 2005).

Günümüzde, bilgiye en hızlı ve kolay bir şekilde erişme imkânı sağlayan internetin çocuklar arasında yaygınlaştığı bilinmektedir. Çocuklar, ödev yapmanın yanı sıra video izlemek, müzik dinlemek ve sosyal medyayı takip etmek gibi amaçlarla

interneti kullanmaktadır. Bu kullanım sürecinde birtakım risklerle karşı karşıya kalınmaktadır. Kişisel bilgilerin ele geçirilmesi, siber zorbalığa maruz kalma, uygun olmayan mesajlar alma ve tanımadığı kişilerden e-posta alma bu risklerden bazılarıdır. Söz konusu risklere karşı önlem alındıkça internet, kullanıcılar için daha güvenli bir liman haline gelecektir. İnternette karşılaşılan güvenlik sorunları, bu teknolojinin sağladığı birçok yenilik ve kolaylığın beklentilerin çok altında kalmasına neden olmuştur. Güvenlik sorunları, internet' in ticari kullanımını büyük ölçüde baltalamıştır. Ağ teknolojisinin hızlı gelişimi, daha önce olmayan suçların ve ahlaki ihlallerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan bu tür sorunların önüne geçmek mümkün değildir (Naralan, 2002).

İnternet ortamında karşılaşılan sorunlardan biri olan internet etiği, günümüzde çokça tartışılmaktadır. Etik kavramı, insanların ortak yaşamlarını makul ve güvenilir kılmak için geliştirdikleri alışkanlık ve gelenekleri ifade eder. Bunlar bir karşılıklı güven ortamı ve ortamı yaratmıştır. Etik kurallar, insanlar arasındaki her türlü iletişimi düzenlemekte ve internetle iletişimi düzenlemesi beklenmektedir (Yediğ ve Akman, 2002).

İnternet ortamında karşılaşılan sorunlardan biri de siber suçlardır. Suçun yerini ve zamanını belirlemek zor olduğu için bu tür suç faaliyetlerinin önlenmesi de güçtür. Web sitelerine saldırmak, kişisel bilgisayarları veya sistemleri virüslerle yok etmek, kredi kartı ve banka hesapları ile ilgili bilgilere erişmek, dolandırıcılık, bilgi hırsızlığı, pornografi bilgisayar suçlarıdır (Yıldırım, 2014).

Bu araştırma kapsamında ele alınan internet ortamında karşılaşılan sorunlar aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

2.6.1 Sosyal medya kullanım sürecinde karşılaşılan sorunlar ve buna yönelik alınan önlemler

Aydoğan (2010) sosyal medyayı, "kullanıcıların kendileri hakkında kişisel haberleri verebildiği, arkadaşlarıyla etkileşimli bir şekilde iletişim kurabildiği ve resim, video ve içerik paylaşımında bulunabildiği ortam olarak tanımlamıştır (Aydoğan ve Akyüz 2010). Başka bir tanımla, sosyal medya; bireylerin kendi bilgilerini, diğer üyelerin listelerini içeren sayfalar oluşturduğu, ilişki durumlarını, beğenilerini,

paylaşımlarını ve sohbetlerini takip edebildiği, mesaj gönderebildiği ve dosya paylaşımında bulunabildiği ortamlardır (Boyd ve Ellison, 2007).

Sosyal medya kullanımında, özellikle çocukların tanımadığı biriyle iletişime geçmesi durumunda, karşıdakinin gerçek kimliği ve kişisel özellikleri anlaşılamamaktadır. Bu durum, çocuklar için risk oluşturmaktadır (Kaşıkçı vd., 2014). Bu süreçte, ebeveynlere büyük görev düşmektedir. Öncelikle ebeveynlerin çocuklarının sosyal medya ortamında çeşitli risklerle karşılaşabileceğine yönelik farkındalığının olması gerekmekte, bu alandaki risklere karşı ne gibi önlemleri alabileceğinin bilgisine sahip olmalıdır (Ogur vd., 2017). Yapılan bir çalışmada, sosyal medya kullanım sürecinde çeşitli risklerle karşı karşıya kalan çocukların bu risklerden korunması adına ebeveynlerinin çocuklarına öğüt verme, çeşitli filtreleme özelliklerini uygulama, kişisel bilgilerin paylaşımına izin vermeme gibi yöntemlere başvurduğu tespit edilmiştir (Aslan, 2016).

Yavanoğlu ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmada, sosyal medya kullanım sürecinde kullanıcıların kişisel bilgi hırsızlığı, beklenmeyen tehdit, kişisel hayatın gizliliğinin ihlali gibi birçok riskle karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir.

2.6.2 İnternet ortamında ticaret veya alışveriş ile ilgili yaşanan sorunlar ve buna yönelik alınan önlemler

İnternet kullanıcılarının sayısındaki ve kullanım oranlarındaki artış, e-ticaret pazarının büyümesine neden olmuştur. Tüketiciler evlerinde rahatça alışveriş yapabilir, kolayca sipariş verebilir ve siparişlerini kısa sürede adreslerine teslim edebilirler. İnternete bağlı olduğu sürece, dünyanın herhangi bir yerindeki bir çevrimiçi mağaza veya çevrimiçi hizmet, uygulamanın veya tarayıcının adres mesafesi içindedir. Online alışveriş kolaylık, rahatlık ve mahremiyet gibi faydalar sağlarken, ürünlere ve finansmana ilişkin bazı riskleri de ortadan kaldırmaktadır. Tüketicilerin daha fazla fayda sağlaması alışveriş yapma eğilimlerini artıracak olsa da, yüksek risk algıları onların alışverişten kaçınmalarına neden olabilir (Karaoğlu ve Durukan, 2020).

İnternet ortamında karşılaşılan diğer sorunlar arasında e-ticaret ve e-bankacılık sorunları yer almaktadır. Kullanıcıların kredi kartı bilgilerini çalarak ve banka hesaplarını bozarak zarar görebilecekleri bilinmektedir. Bunun önüne geçebilmek için biyometrik tanımlama ve akıllı şifreler gibi sistemler başta olmak üzere çeşitli güvenlik

önlemleri alınmıştır. Ancak oluşturulan güvenlik önlemlerinin her an üstesinden gelinebileceği için mutlak güvenlikten bahsetmek mümkün değildir (Gökçöl, 2013).

Kullanıcıların özellikle mobil cihazlar vasıtasıyla internete bağlanma hızları artmaya başladıkça zaman kavramı önemini arttırmıştır (Kotler, Kartajaya ve Setiawan, 2017). Mobil cihazlar gibi her zaman, her yerde alışverişe izin veren araçların kullanıcıların hayatlarına girmesini sağlayan araçlar da dâhil olmak üzere, çevrimiçi alışverişin avantajları zaman içinde artmasına rağmen fiziksel olmayan alışveriş ortamının ürün ve zaman açısından taşıdığı riskler, finansal sorunları da beraberinde getirebilmektedir (Karaoğlu ve Durukan, 2020).

İnternet ortamında alışveriş veya ticaret yaparken karşılaşılan sorunlardan biri güven probleminin olmasıdır. İnternet ortamında kontrolün tamamen satıcıya bırakılmış olması, satıcıya olan güvenin yüksek olması gerekliliğini doğurmuştur (Karaoğlu ve Durukan, 2020).

İnternet ortamında alışveriş veya ticaretle ilgili olarak yaşanan sorunlardan bir diğeri finansal problemlerdir. İnternet kullanıcısının alışveriş yaptığı sitedeki ürünün performansının yetersiz olması durumunda harcadığı paranın boşa gitmesi buna verilebilecek örneklerdendir (Mitchell ve Grotto, 1993). Satın alınan ürünün gelmemesi, yanlışlıkla başka bir ürünün satın alınması, yanlış ürünün teslim edilmesi ve ek ücret istenebilmesi; network şirketlerine duyulan güvensizlik, kişisel korunma eksikliği gibi sorunlar internet ortamında karşılaşılan diğer sorunlardır (Karaoğlu ve Durukan, 2020).

Alışveriş veya ticaret ile ilgili olarak internet ortamında karşılaşılan diğer bir sorun ürün riskidir. Ürün riski, ürünü internet ortamında görerek fiziksel temasta olmayan ürünleri satın alırken ortaya çıkabilecek sorunları ifade eder. Orijinalliğinin test edilememesi, boyutu ve problemin üzerinde denenememesi, ürüne dokunulamaması ve olası ürün teslimat gecikmesi proje için etkenlerdir. Ürün riski, çevrimiçi alışveriş yapanların ürün kalitesini doğru bir şekilde değerlendirememeleri nedeniyle kötü ürün seçiminin sonucunu temsil eder (Forsythe ve Shi, 2003).

Bir diğer sorun ise zaman riskidir. Zaman riski, internet ortamında sipariş verme ve satın alma sürecinin karmaşıklığını, ürünün gecikmeli yüklenmesini ve uygun bir alışveriş sitesi bulmak için geçen süreyi içerir (Karaoğlu ve Durukan, 2020).

2.6.3 İnternet ortamında iletişim alanında karşılaşılan sorunlar ve alınan önlemler

İnternet, insanlar arasındaki fiziksel mesafeyi ortadan kaldırarak iletişimi kolaylaştırır. Zaman ve mekândan bağımsız şekilde gerçekleşen iletişimin üzerindeki kontrol kalktığına, birtakım risklerle karşı karşıya kalınmaktadır. En basit iletişim riskleri çocuğun adresi, telefon numarası, fotoğraf, anne ve babaya ait bilgiler gibi kişisel bilgileri internet üzerinden başkalarının görebileceği şekilde paylaşmaktır (Karahisar, 2014).

Sanal ortamlarda ilişki kuranlar çoğu zaman birbirlerine karşı dürüst olmamakta ve gerçek kimliklerinden çok farklı olduklarını göstermek için hayali kimliklerini kullanmaya çalışmaktadır. Bu şekilde başlayan bir dizi olumsuz duygu kaçınılmaz olarak zamanla psikolojik ve kişilik sorunlarını doğuracaktır. Çünkü sanal ilişkilerde insanlar muhatapları ve samimiyetleri hakkında hiçbir şey bilmemekte, başka bir kimlikle konuşurken ve yazarken aynı şeyin kendisine de yapılabileceğini düşünmektedir. Bir süre sonra bu döngü, internet kullanıcılarının güvenliğini sistematik olarak yok etmiş ve bu güvensizlik, bilinçaltında insanların yaşamlarına yansyarak onları kendilerine yabancılaştırmıştır (Şahinboy, 2002). İnternet ortamında dört iletişim şekli mevcuttur. Bunlar şu şekildedir (Morris ve Oğan, 1996):

Bir kişiden diğerine eş zamansız iletişim, örneğin e-posta yoluyla.

Usenet ve E-Grup gibi birçok kişi arasında asenkron iletişim.

Bir kişi ile diğerine veya bir kişi ile birden çok kişi arasında veya birden çok kişi arasında eşzamanlı iletişim, örneğin sohbet etme.

Web gibi birden çok sayıda kişi veya çok kişi arasında eşzamanlı olmayan iletişim.

İnternet ortamında söz konusu iletişim şekillerinin gerçekleşmesi sürecinde, birtakım risklerle karşı karşıya kalınabilmektedir. De Moore ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada, kullanıcıların internet ortamında iletişimle ilgili olarak maruz kaldığı riskler siber zorbalığa maruz kalma, cinsel teklif ve güvenliği tehdit etme olarak belirlenmiştir.

2.6.4 İnternet ortamında bankacılık işlemlerinde yaşanan sorunlar ve alınan önlemler

İnternet, birçok yeniliği hayatımıza katmıştır. Yaşantımızı kolaylaştırıcı nitelikte olan bu yeniliklere karşın internet ortamında özellikle bankacılık alanında çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bankacılık işlemlerinde güvenlik oldukça önemli bir husustur. Güvenlik açığı olan sitelerde müşterilerin her türlü bilgisi anında ele geçirilebilmekte, bu bilgiler üçüncü şahıslara satılabilmektedir. Bundan ötürü, hizmet sunum noktasında bankaların karşılaşılabilecek risklere yönelik iyi bir veri tabanı yapısı oluşturması ve bu veri tabanının amaca uygun şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Günceler ve Kesebir, 2018: 160).

De Moore ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada, internet kullanımı sürecinde, bankacılık işlemleri sürecinde en çok karşılaşılan riskin kişisel banka bilgilerinin karşı tarafa ticari amaçlı satılması olduğu tespit edilmiştir.

2.6.5 İnternet ortamında sağlık alanında yaşanan sorunlar ve alınan önlemler

Geçmişten günümüze toplumsal alanda birçok değişim yaşanmıştır. Bu değişim, toplumsal alanda pek çok olgunun şekillenmesinde rol oynadığı gibi sağlık ve hastalık olgusunda, hekim-hasta ilişkisinde yeni gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. İnternetin gelişimiyle birlikte sağlık bilgisi hekimin tekelinden çıkmış, diğer insanların da kolayca ulaşabileceği şekle dönüşmüştür. İnternet aracılığıyla kullanıcılar, sağlık ve hastalık ile ilgili konuların yanında farklı tedavi yöntemleri hakkında bilgi edinir hale gelmiştir (Eryiğit Günler, 2015).

İnternet, kullanıcılara sağlıkları hakkında oldukça fazla bilgi sunmaktadır. Bununla beraber, internetin kullanımı ile sağlık alanında yukarıda ifade edilen kazanımlara karşın birtakım risklerle de karşılaşılacağı unutulmamalıdır. Örneğin, çocukların ilaç ve sağlık ürünlerini sipariş etmeleri, çıkar amaçlı olarak çocukların sağlık ile ilgili merak duyduğu konularda yanlış bilgilendirmeye maruz kalma ve doktor kontrolü dışında internette bulunan sağlık önerilerine uyma gibi risklerle karşılaşıldığı görülmektedir (Valcke vd., 2011; Dooley vd., 2009). Cline ve Haynes (2001) internet üzerinde sağlık bilgisi edinme sürecinde, teknik dil ve tıbbi kavramların kullanımı, sağlık alanında anlama konusunda birtakım güçlüğü beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, zaman zaman yanlış uygulamaları ve davranışları beraberinde getirecektir. Özellikle sağlıkla ilişkili bilgilerin güvenilir olmaması, eksik olması ve

yanlış olması kafa karışıklığı yaratmakta, kişilerin kendi kendilerine yanlış tanı koymasına neden olmakta ve yanlış tedaviyi beraberinde getirmektedir. Bununla beraber, internet aracılığıyla kişiler intihar yöntemi gibi bilgilere anında ulaşabilmektedir. Bu durum, kullanıcıların riskli davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir.

2.7 İlgili Araştırmalar

Tekin ve Polat'ın (2016) yaptıkları çalışmada, ortaokul öğrenci velilerinin güvenli internet kullanımı farkındalıkları ele alınmıştır. Çalışmada, bilgisayar ve internet teknolojisinde son yıllarda büyük gelişmelerin yaşandığından söz edilerek internet ortamının olumlu etkilerin yanında birtakım olumsuz etkilerinin olduğundan söz edilmiştir. Bunun yanında, internet ortamında karşılaşılan risklerden ötürü, kamu kurumları, okullar, öğretmenler ve özellikle de ebeveynlerin çocuklarını bu risklere karşı uyarmaları ve bu risklere karşı önlem alınması gerektiği dile getirilmiştir. Çalışmada velilerin güvenli internet kullanım farkındalıklarının belirlenmesi için nicel yöntemlerden anket uygulamasına yer verilmiştir. Uygulama sonucunda, velilerin çocuklarının güvenli internet kullanımları ile ilgili bilinçli oldukları tespit edilmiştir.

Karaoğlu ve Durukan'ın (2020) yaptıkları çalışmanın amacı, çevrimiçi alışveriş yapan tüketiciler ile çevrimiçi alışveriş yapmayan tüketiciler ve yüksek internet kullanımı olan tüketiciler ile düşük internet kullanımı olan tüketiciler arasında çevrimiçi alışverişin algılanan yararları ve algılanan riskleri arasında bir fark olup olmadığını incelemek ve çevrimiçi alışveriş yapan tüketiciler arasında fark olup olmadığını incelemektir. Veri toplama tekniklerinden anket yönteminin kullanıldığı çalışmaya toplam 448 kişi dâhil edilmiştir. Anket uygulaması sonucunda, internetten alışverişin, çevrimiçi alışverişin algılanan faydasını artırdığı ve algılanan riski azalttığı bulunmuştur. İnternet kullanımının algılanan faydalar üzerinde olumlu bir etkisi olmasına rağmen, yüksek yoğunluklu internet kullanıcılarının algılanan riskleri ile düşük yoğunluklu internet kullanıcılarının algılanan riskleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çevrimiçi alışverişin algılanan faydalar ve algılanan riski arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Günceler ve Kesebir'in (2018) yaptıkları çalışmada, internet ortamında bankacılık işlemlerinin kullanıcılar açısından doğurduğu tehdit ve yarattığı fırsatlar ele alınmıştır. Çalışmada, internetin gelişimiyle birlikte her alanda olduğu gibi bankacılık işlemlerinde de gelişim ve dönüşüm yaşandığından söz edilmiştir. Burada, yapılan

işlemlerin kolaylığı, hızlılığı ve verimlilik açısından sağladığı faydalara karşın kullanıcı bilgilerinin üçüncü kişilere aktarılması ve dolandırıcılığa maruz kalma gibi risklerle karşı karşıya kalındığından söz edilmiştir. Çalışmada, bankacılık alanında karşılaşılan en dikkat edilmesi gereken risk unsurunun operasyonel risk olduğu ifade edilmiştir.

Ülken ve Kılınç'ın (2018) ortaokul öğrencisi ve eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babalar üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, çocukların internet ortamında birtakım risklerle karşılaştıkları ve ailelerin bununla ilgili olarak çeşitli aracılık uygulamaları gerçekleştirdikleri aktarılmıştır. Çalışmada, çocukların karşılaştıkları internet risklerinin cinsellik, şiddet, nefret içerikli paylaşımlara maruz kalma, saldırgan davranışlarda bulunan kullanıcılarla karşılaşma olduğu dile getirilmiştir. Ailelerin ise bu risklere karşı, internet kullanımını kısıtlama, zararlı siteleri engelleme, birlikte izleme ve çocuklarla aktif zaman geçirme yöntemlerine başvurduğu tespit edilmiştir.

Tomczyk ve Potyrala'nın (2021) yaptıkları çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin ailelerinin dijital okuryazarlık bağlamında internet güvenliği (çevrimiçi güvenlik ve dijital güvenlik) konusundaki bilgi ve okuryazarlık düzeyleri teknik beceri ve bilgi açısından sunulmaktadır. Polonya'da gerçekleştirilen çalışma, dijital medya ve internetin aracılık ettiği sorunlu durum ve davranışlar olarak tanımlanan elektronik tehditlerin önlenmesine ilişkin bilgi ve becerilerin ölçülmesini içermektedir. Çalışmada elektronik tehditler “dijital medya kullanımının ergonomisi; çevrimiçi bilgilerin güvenilirliğinin değerlendirilmesi; reklamın tüketicilerin tercihleri üzerindeki etkisi; riskli çevrimiçi ilişkiler; güvenli oturum açma mekanizmalarını anlamak; ve kötü amaçlı yazılımlara karşı koruma” açısından ele alınmıştır. Çalışmada dijital okuryazarlık düzeyi, anket yöntemi ile ölçülmüştür. 514 kişinin katılım sağladığı çalışmada, en çok ihmal edilen alanların güvenli oturum açma ve çocukların diğer kullanıcılarla istenmeyen iletişime karşı korunması olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, en güçlü alanın ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının ergonomisi olduğu tespit edilmiştir.

Alqahtani ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları çalışmada, çocuklar için internet riskleri ebeveyn algı ve tutumları açısından ele alınmıştır. Çalışmada, internetin çocukların günlük hayatlarının bir parçası haline geldiği, internetin çocuklar için birtakım faydaları (eğitim gibi) olmakla birlikte birtakım riskleri içerisinde barındırdığından söz edilmiştir. Riskler karşısında ebeveynlere önemli rolle düştüğü ve

buna yönelik birtakım önlemler alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu noktada, özellikle ebeveynlerin farkındalıklarının düşük olmasının çocukların ciddi tehlikelerle karşılaştığı ve internet suçlularının kurbanı olduğu aktarılmıştır. Çalışmada, Suudi Arabistan örnekleminde ebeveynlerin çocuklarına yönelik internet kullanım risklerine yönelik farkındalığı ortaya koymayı amaçlayan herhangi bir çalışmanın olmamasının araştırmayı önemli kılan bir husus olduğu dile getirilmiştir. Çalışmada, çocukların çevrimiçi ortamlarda nasıl davranması gerektiği ile ailelerin internet kullanımına yönelik bilgi düzeyleri arasında büyük uçurum olduğu da dile getirilmiştir.

Elgharnah ve Özdamli'nin (2020) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin güvenli internet kullanımı konusundaki farkındalık düzeyleri ele alınmıştır. Çalışmada, internet riskleri, bilgi gizliliği, kişisel bilgiler ve güvenlik endişeleri açısından ebeveynlerin internet güvenliği ile ilgili görüşlerinin önemli olduğu ifade edilerek çevrimiçi saldırılar ve güvenlik endişeleri ile ilgili olarak ebeveynlerin bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çalışma, ebeveynlerin internetin güvenli kullanımına yönelik farkındalıklarını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından bir anket oluşturulmuştur. Çalışmaya, Yakın Doğu Libya Okulu'nda çocukları eğitim gören toplam 252 ebeveyn dâhil edilmiştir. 116'sının erkek, 136'sının kadın ve yaş ortalamasının ise 27 olduğu çalışmada elde edilen veriler, SPSS yazılımı kullanılarak toplanmış ve analiz edilmiştir. Toplanan verilere istatistiksel verilere göre parametrik testler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin internetin güvenli kullanımına yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olduğunu göstermiştir.

Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan ilerlemeler karşısında internetin kullanıcılarına pek çok alanda fayda sağladığı görülmektedir. Bankacılık işlemlerinden ticari işlemlere ve sağlık alanında bilgi edinmeye kadar birçok alanda elde edilen faydaya karşın internetin dolandırıcılık, para aklama, yanlış bilgi verme, güvenlik açıkları, kişisel bilgilerin ele geçirilmesi gibi alanlarda olumsuzluklarının olduğu ifade edilebilir. Bu durumun üstesinden gelmek için başta ebeveynler olmak üzere öğretmen, yönetici ve diğer paydaşlara önemli görevler düşmektedir. Bu kapsamda, okullarda özelliklere velilere internetin çeşitli alanlarda doğuracağı zararın önlenmesi noktasında risklere karşı uyarılması gerekmektedir.

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çakıcı'ya (2007) göre nitel araştırma yönteminde çevremizde gelişen olayların sosyal yönü ile ilgilenilir, bu olayların temelleri kendi doğal ortamında ele alınır. Nitel araştırma yönteminde daha çok amaçlı örneklem yöntemi tercih edilir ve araştırmaya konu olan problemin çözümünde yorumlayıcı yaklaşımı benimsenir. Bu bağlamda araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları, belirli bir zaman diliminde veya zaman içerisinde tek bir alanla ilgili gözlemlenen olgudur (Gerring, 2007). Bir diğer tanımla, durum çalışması sınırlı bir sistemin nasıl çalıştığı ile ilgili olarak sistematik bir şekilde bilgi toplamak amacıyla sistem hakkında derinlemesine bilgi edinmektir (Chmilliar, 2010).

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını Konya ilindeki özel bir kolejdaki öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem yöntemi olarak, nitel araştırma yöntemlerinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi, olasılık temelli olmayan bir örneklem yaklaşımı olup burada araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumlar seçilir. Böylece, konunun derinlemesine incelenmesi sağlanmış olur (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırmaya internette bankacılık ve ticari işlemlerde bulunan ve sosyal medyayı yoğun şekilde kullanan 20 veli katılım sağlamıştır. Velilerin kişisel özellikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 3.1).

Tablo 3. 1 Velilerin kişisel özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Aylık Gelir Düzeyi	Çocuk Sayısı	Eğitim Düzeyi
X1	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü
X2	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	3-4	Lise
X3	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X4	E	44 yaş ve üstü	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans

X5	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X6	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü
X7	E	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X8	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Önlisans
X9	E	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü
X10	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	3-4	Lisans
X11	E	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X12	K	38-43	Bekâr	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X13	K	32-37	Evli	2750 TL altı	1-2	Lisans
X14	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü
X15	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisans
X16	K	44 yaş ve üstü	Evli	4251 TL ve üzeri	3-4	Lisans
X17	K	38-43	Evli	4251 TL ve üzeri	3-4	Lisans
X18	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü
X19	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	3-4	Önlisans
X20	K	32-37	Evli	4251 TL ve üzeri	1-2	Lisansüstü

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında 4 kişinin erkek, 16 kişinin ise kadın olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın olduğu ifade edilebilir. Bu kısımda, velilerin yaşlarının 32-37 yaş aralığında tespit edilmiştir. Katılımcıların medeni durumlarında ise sadece 1 kişinin bekar olduğu kalanının evli olduğu görülmektedir. Aylık gelir düzeyinin ise çoğunluğunun 4251 TL ve üzerinde olduğu, çocuk sayısının 1-2 çocuklu ve eğitim düzeyinin lisans olduğu tespit edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, verilerin toplanması noktasında yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır. Form içerisinde iki bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde cinsiyet, yaş, medeni durum, aylık gelir düzeyi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, akıllı telefon kullanma durumu, günlük ortalama internet kullanım süresi, sosyal medya kullanma durumu ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise velilerin internet risk farkındalıklarını ve bu risklere karşı alınan önlemleri belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu sorular sosyal medya kullanım sürecinde ve internet ortamında iletişim, bankacılık, ticaret veya alışveriş ve sağlık alanlarında yaşanan sorunlar olup olmadığı varsa buna yönelik ne tür önlemlerin alındığı ile ilgilidir. Çalışmada görüşme formunun hazırlanması sürecinde iki farklı alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında görev yapan iki uzmana, geliştirirken yarı

yapılandırılmış form incelenmiştir, bu inceleme sonrasında gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bir veli ile deneme amaçlı görüşme yapılarak ön pilot çalışması yapılmış, bu görüşme sonrasında da düzeltmeler yapılmıştır. Bu veli ile yapılan görüşme araştırma analizi sürecine dâhil edilmemiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, yarı-yapılandırılmış görüşme yönteminin esasları dikkate alınarak toplanmıştır. Veri toplanmasından önce görüşme formu soruları önceden hazırlanmıştır. Görüşmede araştırmanın amacıyla ilgili olarak, velileri tanımlayıcı soruların (cinsiyet, yaş, medeni durum gibi) yanında 12 adet soru hazırlanmıştır (EK-1). Velilerle yapılan ve yaklaşık 15-20 dakika süren görüşmeler teybe alınmış teybe alınan veriler görüşme verileri yazıya dökülmüştür.

Çalışmada görüşme tekniğinin seçilme nedeni, görüşme tekniğiyle velilerin internet risk farkındalık düzeylerini anlama ve onların internet dünyasını nasıl anladıkları ve karşılaştıkları riskleri tespit etmede kullanılan etkili bir yöntem olmasıdır (Salman Yıkmış, 2020). Bir diğer neden ise, bu yöntemle velilerin daha rahat olacağı ve kendilerini daha iyi ifade edebileceklerine olan inançtır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır (EK-2).

3.5 Verilerin Analizi

Verilerin analizinde katılımcıların kişisel özelliklerinin ortaya konması noktasında frekans dağılımlarına yer verilmiş olup görüşme sorularına verilen cevapların analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, veriden onun içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 1980: 25). Çalışmada elde edilen verilerin analizinde kullanılan içerik analizinin temellendirilmesinde Miles-Huberman modeli baz alınmıştır. Bu model, nitel veri analizleri için elde edilen veri analizinde, araştırmacıların sıklıkla topladıkları veri setinin tanınmasına ve yöntembilim eksikliklerinden doğan uygulama sorunlarına karşı kavramsal bir zemin oluşturmayı hedefler (Baltacı, 2017).

3.6 Geçerlik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğe yönelik ortaya konulan yaklaşımlar ve terimler araştırmacılara göre farklılık gösterir. Örneğin, Guba ve Lincoln (1982) geçerlik için inandırıcılık, aktarılabilirlik, güvenilebilirlik ve doğrulanabilirlik terimlerinin kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Creswell, 2018). Çalışmanın geçerliliğinin sağlanmasında inandırıcılığa ve aktarılabilirliğe önem verilmiştir. Çalışmada iç geçerliliğın sağlanması için görüşme sorularının literatür ile uyumluluğu sağlanmıştır. Bunun yanında, ebeveynlerin söylediklerinin anlaşılabilirliği, söyledikleri arasında örüntüleri aramayı sağlayan verilerin inandırıcılığı için elde edilme sürecinde araştırmacıların tarafsızlığına dikkat edilmiş, bu kapsamda dile getirilen görüşlerin katılımcı teyidi ile kontrolü sağlanmıştır (Merriam, 2013). Çalışmanın dış geçerliliğının sağlanması için çalışmanın benzer araştırmalara aktarılabilirliği için çalışmanın yöntemi, örneklem seçimi ve katılımcıların özelliklerini kapsayan işlem süreci detaylı olarak sunulmuştur (Merriam, 2013; Creswell, 2018). Yapılan görüşmelerden elde edilen cevaplar katılımcılara göre X1, X2, X3...X15 olarak kodlanmıştır. Görüşmelerde elde edilen sonuçlar, katılımcılara teyit ettirilmiştir. Kodlama sonrasında verilen cevaplar tablolaştırılmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik analizi ile çalışmanın tekrarlandığı durumda aynı sonuçların ortaya çıkması ve sonuçların birbiriyle tutarlılığı hedeflenir (Neuman, 2006). Çalışmada iç güvenilirliğin sağlanmasında, elde edilen bulgular yorum yapılmaksızın doğrudan okuyucuya sunulmuştur. Bunun yanında, görüşmelerde elde edilenler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı olacak şekilde ele alınmıştır. Çalışmanın dış güvenilirliği için kullanılan yöntemler kapsamlı bir şekilde açıklanmış, ham veri ve analizlerin kaydedilmesi gerçekleştirilmiştir. Buradaki amaç, benzer çalışmalar yapacak araştırmacılara kolaylık sağlanmasıdır (Karadağ ve Kılıç, 2019).

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında, velilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1 Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, velilerin akıllı telefon kullanma durumu ve süreleri ile sosyal medya kullanma durumlarına yönelik elde edilen bulgular yer almaktadır. Söz konusu sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 4.1).

Tablo 4. 1 Akıllı telefon ve sosyal medya kullanma durumları

	<i>Akıllı Telefon Kullanıyor musunuz</i>	<i>Günlük İnternet Kullanım Süresi</i>	<i>Sosyal Medya Kullanıyor musunuz</i>
X1	Evet	3 saat altı	Evet
X2	Evet	3 saat altı	Evet
X3	Evet	3 saat altı	Hayır
X4	Evet	5-6 saat arası	Evet
X5	Evet	3 saat altı	Evet
X6	Evet	3-4 saat arası	Evet
X7	Evet	3 saat altı	Hayır
X8	Evet	3-4 saat arası	Evet
X9	Evet	3 saat altı	Evet
X10	Evet	3 saat altı	Evet
X11	Evet	6 saatten fazla	Evet
X12	Evet	3-4 saat arası	Evet
X13	Evet	3-4 saat arası	Evet
X14	Evet	5-6 saat arası	Evet
X15	Evet	3 saat altı	Evet
X16	Evet	6 saatten fazla	Evet
X17	Evet	3 saat altı	Hayır
X18	Evet	3-4 saat arası	Evet
TX19	Evet	3 saat altı	Evet
X20	Evet	3-4 saat arası	Evet

Araştırmaya katılan velilerin tamamının akıllı telefon kullandığı ve velilerin yarısının 3 saat altında günlük internet kullanım süresinin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). We Are Social, 2021 raporunda ülkemizde günlük internet kullanım süresi 7 sat civarında olduğu aktarılmıştır. Buna göre, velilerin internet kullanım sürelerinin ortalamanın altında olduğu ifade edilebilir. Velilerin sosyal medya kullanma durumlarına bakıldığında ise büyük çoğunluğunun sosyal medya kullandığı görülmektedir. Bu sonuç, katılımcıların eğlence, iletişim, gündemi takip etmek, mesajlaşmak, fikir alışverişinde bulunmak ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak gibi çeşitli amaçlarla sosyal medyayı kullandıklarını göstermektedir. Bu durum, sosyal medya kullanımının doğuracağı çeşitli risklere karşı katılımcıların farkındalıklarının artırılması sonucunda bir dizi güvenlik önlemlerini beraberinde getirecektir. Buna yönelik elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

4.2 Sosyal Medya Kullanım Sürecinde Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, velilere sorulan “sosyal medya kullanım sürecinde herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?” ve “karşılaştıysanız ne tür güvenlik önlemi aldınız?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 4.2).

Tablo 4. 2 Sosyal medya kullanım sürecinde sorunla karşılaşma ve alınan güvenlik önlemi

Sosyal Medya Kullanım Sürecinde Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız Mı?		Cevabınız “Evet” İse Bu Soruna Yönelik Ne Tür Güvenlik Önlemleri Aldınız?
X1	Evet	Uygulamaları kaldırdım
X2	Hayır	-
X3	Hayır	-
X4	Hayır	-
X5	Hayır	-
X6	Hayır	-
X7	Hayır	-
X8	Hayır	-
X9	Hayır	-
X10	Evet	Bilmediğim ya da tanımadığım yerlerden gelen bildirimleri açmamaya gayret ediyorum.
X11	Hayır	-

X12	Evet	Hesabım çalındığı için sibere başvurdum. Sonrasında açtığım hesaplarda daha dikkatli davrandım.
X13	Hayır	-
X14	Hayır	-
X15	Evet	Sahte ve trol hesaplardan korunabilmek için gizlilik ayarlarını güncel tutuyorum ve engelleme özelliğini sıkça kullanıyorum.
X16	Evet	Kişi engelleme
X17	Hayır	-
X18	Evet	Şifre değişikliği yaptım
X19	Hayır	-
X20	Evet	Instagram uygulamasını kullanırken zaman zaman, instagram kural ihlali hakkında özelden mesaj gelmekte ve şifre istemektedir. Bu soruna yönelik, mesaj atan hesabı engelledim ve instagram uygulamasına bildirdim.

Yukarıdaki tabloda (Tablo 4.2), sosyal medya kullanım sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca, sosyal medya kullanım sürecinde sorunla karşılaşılma durumunda ne tür güvenlik önlemi alındığına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, velilerin 7'si bu alanda sorunla karşılaştığını (X1, X10, X12, X15, X16, X18 ve X20) diğer velilerin ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir.

Sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik aldığı önlemlere bakıldığında ise;

Birinci veli, telefonundaki uygulamaları kaldırdığını,

Onuncu veli, bilmediği veya tanımadığı yerlerden gelen bildirimleri kabul etmediğini,

On ikinci veli, siber güvenliğe başvurduğunu ve sonraki hesaplarında daha dikkatli davrandığını,

On beşinci veli, gizlilik ayarlarını güncel tuttuğunu ve engelleme özelliğini sıkça kullandığını,

On altıncı veli, kişiyi engellediğini,

On sekizinci veli, şifre değişikliği yaptığını,

Yirminci veli ise, mesaj atan hesabı engellediğini ve Instagram uygulamasını kaldırdığını ifade etmiştir.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, sosyal medya kullanım sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik bilinçli bir tavır sergilediği ifade edilebilir. Bu süreçte, velilerin daha çok engelleme yöntemine başvurulduğu görülmektedir. Sosyal medyanın insan hayatındaki yerinin artmasıyla birlikte bu alanda çeşitli sorunlarla karşılaşacağı aşikardır. Başta özel yaşamın ihlali olmak üzere mahrem bilgilerinin paylaşılması, istenmeyen reklamlara maruz kalınması gibi sorunlarla karşılaşan kullanıcıların

4.3 İnternet Ortamında İletişimle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, velilere sorulan “internet ortamında “iletişim” ile ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?” ve “karşılaştıysanız ne tür güvenlik önlemi aldınız?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 4.3).

Tablo 4. 3 İnternet ortamında iletişim alanında herhangi bir sorunlar karşılaşma durumu ve alınan güvenlik önlemi

İnternet Ortamında “İletişim” İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız Mı?		Cevabınız “Evet” İse Bu Soruna Yönelik Ne Tür Güvenlik Önlemleri Aldınız?
X1	Hayır	-
X2	Hayır	-
X3	Hayır	-
X4	Hayır	-
X5	Hayır	-
X6	Hayır	-
X7	Hayır	-
X8	Hayır	-
X9	Evet	Kontrolsüz reklamları engelliyorum
X10	Evet	Nasıl bir güvenlik önlemi alabileceğimi bilmiyorum
X11	Hayır	-
X12	Evet	Tanımadığım kişilerden teklif aldım.

Tanımadığım kişileri engelliyorum.		
X13	Hayır	-
X14	Hayır	-
X15	Evet	Bilgilerimi güvenli tutuyor, sosyal medyada tanımadığım insanlardan mesaj kabul etmiyorum.
X16	Hayır	-
X17	Hayır	-
X18	Hayır	-
X19	Hayır	-
X20	Hayır	-

Yukarıdaki tabloda, internet ortamında iletişim işlemleri ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca, iletişim ilgili sorunla karşılaşılma durumunda ne tür güvenlik önlemi alındığına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, velilerin 4'ü bu alanda sorunla karşılaştığını (X9, X10 ve X15) diğer velilerin ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir.

Sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik aldığı önlemlere bakıldığında ise;

Dokuzuncu veli, kontrolsüz reklamları engellediğini,

Onuncu veli, nasıl bir güvenlik önlemi alınabileceğini bilmediğini,

On ikinci veli, tanımadığı kişilerden gelen teklifleri engellediğini,

On beşinci veli ise, bilgilerini güvenli tuttuğunu ve tanımadığı kişilerden gelen mesajları kabul etmediğini ifade etmiştir.

Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak, velilerin internet kullanım sürecinde özel hayatıyla ilgili her şeyi paylaşmama, yaptığı paylaşımların sınırının ne olduğu konusunda bilinçli olduğu ifade edilebilir.

4.4 İnternet Ortamında Bankacılık İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, velilere sorulan “internet ortamında “bankacılık” işlemleri ile ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?” ve “karşılaştıysanız ne

tür güvenlik önlemi aldınız?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 4.4).

Tablo 4. 4İnternet ortamında bankacılık alanında herhangi bir sorunlar karşılaşıma durumu ve alınan güvenlik önlemi

İnternet Ortamında “Bankacılık” İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız Mı?		Cevabınız “Evet” İse Bu Soruna Yönelik Ne Tür Güvenlik Önlemleri Aldınız?
X1	Hayır	-
X2	Hayır	-
X3	Hayır	-
X4	Hayır	-
X5	Hayır	-
X6	Hayır	-
X7	Hayır	-
X8	Hayır	-
X9	Hayır	-
X10	Hayır	-
X11	Evet	Bankayla irtibata geçerek bilgi verdim. Telefonuma virüs programı yükledim. Bankacılık işlemleri ile ilgili diğer önlemleri aldım.
X12	Hayır	-
X13	Hayır	-
X14	Hayır	-
X15	Hayır	-
X16	Hayır	-
X17	Evet	Hesabıma giremedim. Bankayı aradım.
X18	Hayır	-
X19	Hayır	-
X20	Hayır	-

Yukarıdaki tabloda (Tablo 4.4), internet ortamında bankacılık işlemleri ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşıp karşılaşılmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca, bankacılıkla ilgili sorunla karşılaşıma durumunda ne tür güvenlik önlemi alındığına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, velilerin 2’si bu alanda

sorunla karşılaştığını (X11 ve X17) diğer velilerin ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir.

Sorunla karşılaşılın velilerin buna yönelik aldığı önlemlere bakıldığında ise;

On birinci veli, bankayla irtibata geçme, telefonuna virüs programı yükleme ve bankacılık işlemleri ile ilgili olarak diğer önlemleri aldığını,

On yedinci veli ise, hesabına girmeyerek bankayı aradığını da ifade etmiştir.

Elde edilen sonuçlar bağlamında, velilerin büyük çoğunluğunun bankacılık alanında herhangi bir sorunla karşılaşmaması, onların interneti sorumluluk içerisinde kullandığını göstermektedir. Her ne koşulda olursa olsun, internet kullanımında asıl sorumlunun kullanıcı olduğu unutulmamalıdır. Bu alanda, banka içeriği oluşturan sitelere yönelik kullanıcının özdenetiminin önemli olduğu ifade edilebilir.

4.5 İnternet Ortamında Ticaret veya Alışveriş İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, velilere sorulan “internet ortamında “ticaret” veya “alışveriş” işlemleri ile ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?” ve “Eğer karşılaştıysanız ne tür güvenlik önlemi aldınız?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. 5 İnternet ortamında ticaret veya alışveriş alanında herhangi bir sorunlar karşılaşma durumu ve alınan güvenlik önlemi

İnternet Ortamında “Ticaret” veya “Alışveriş” İşlemleri İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız Mı?		Cevabınız “Evet” İse Bu Soruna Yönelik Ne Tür Güvenlik Önlemleri Aldınız?
X1	Evet	Yetkililere şikâyet ettim
X2	Hayır	-
X3	Hayır	-
X4	Hayır	-
X5	Hayır	-
X6	Hayır	-
X7	Hayır	-
X8	Evet	Sahte ürün veya hatalı ürün olmaması için güvenilir ve

		bilindik kullanıyoruz.	siteleri
X9	Evet	Sitelerin 3D olup olmadığına dikkat ediyorum.	
X10	Evet	Güvenlikli siteleri tercih ettim.	
X11	Hayır	-	
X12	Hayır	-	
X13	Hayır	-	
X14	Hayır	-	
X15	Evet	Sadece güvenilir sitelerden alışveriş yapmak ve kartla alışveriş yaparken 3D uygulaması olup olmadığına dikkat etmek.	
X16	Hayır	-	
X17	Evet	Güvenlik uygulamasına geçtim.	
X18	Evet	Alışverişlerde sanal kart kullanmaya başladım.	
X19	Hayır	-	
X20	Hayır	-	

Yukarıdaki tabloda (Tablo 4.5), internet ortamında ticaret veya alışveriş işlemleri ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşılmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca, ticaret veya alışveriş alanında sorunla karşılaşılma durumunda ne tür güvenlik önlemi alındığına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, velilerin 7'si bu alanda sorunla karşılaştığını (X1, X8, X9, X10, X15, X17, X18) diğer velilerin ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir.

Sorunla karşılaşan velilerin buna yönelik aldığı önlemlere bakıldığında ise;

Birinci veli, bu durumu yetkililere şikâyet ettiğini,

Sekizinci ve onuncu veli, güvenilir siteleri tercih ettiğini,

Dokuzuncu, on beşinci ve on yedinci veli sitelerin 3D güvenliğinde olup olmadığına baktığını,

On sekizinci veli ise sanal kart uygulamasına geçtiğini ifade etmiştir.

Elde edilen sonuçlar bağlamında, velilerin ticari içerikler oluşturanlara karşı etkin bir kimlik ve veri doğrulama sistemini tercih ettikleri ifade edilebilir. Buradan yola çıkarak, internet ortamında yapılacak ticari işlemlerde ticaret yapılan sitenin devlet temelli güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir. Bunun yanında, siteye üye olan kullanıcıların kişisel bilgilerini farklı paydaşlara satılmasının önüne geçilmesi gerekmektedir.

4.6İnternet Ortamında Sağlıkla İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumu ve Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Bu kısımda, velilere sorulan “internet ortamında sağlığınızla ilgili herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?” ve “eğer karşılaştıysanız ne tür güvenlik önlemi aldınız?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır.

Tablo 4. 6İnternet ortamında sağlık durumu ile ilgili herhangi bir sorunlar karşılaşma durumu ve alınan güvenlik önlemi

İnternet Ortamında “Sağlık” İle İlgili Olarak Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız Mı?		Cevabınız “Evet” İse Bu Soruna Yönelik Ne Tür Güvenlik Önlemleri Aldınız?
X1	Hayır	-
X2	Hayır	-
X3	Hayır	-
X4	Hayır	-
X5	Hayır	-
X6	Hayır	-
X7	Hayır	-
X8	Hayır	-
X9	Hayır	-
X10	Hayır	-
X11	Hayır	-
X12	Hayır	-
X13	Hayır	-
X14	Hayır	-
X15	Hayır	-
X16	Hayır	-
X17	Hayır	-

X18	Hayır	-
X19	Hayır	-
X20	Hayır	-

Yukarıdaki tabloda (Tablo 4.6), internet ortamında sağlık ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşılmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca, ticaret veya alışveriş alanında sorunla karşılaşılma durumunda ne tür güvenlik önlemi alındığına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Buna göre, tüm velilerin bu alanda herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, velilerin internet ortamında bilginin işlenmesi, sağlıkla ilgili haberlerin ve bununla ilişkili bilgilerin doğruluğu noktasında bilinçli olduğu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, veliler sağlık durumu ile ilgili bilgi ve reklam veren kaynağın güvenilirliği noktasında haberin doğruluğunu kontrol etmekte ve araştırmaktadır. Bu durum, bilgi kirliliğinin vereceği zararı en aza indirmektedir.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu kısmında, araştırmada elde edilenlerin literatürde yer alan çalışmalarla ne derece örtüştüğü veya zıtlık gösterdiği ile ilgili yapılan tartışmaya ve elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar bağlamında, gelecekte yapılması gereken önerilere yer verilmiştir.

5.1 Tartışma

Kitle iletişim araçlarının özellikleri incelendiğinde, internetin yapısının geleneksel kitle iletişim araçlarından çok farklı olduğu ve bunlara göre daha detaylı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İnternet; eğitim, sağlık, çocuk gelişimi, iletişim ve haberleşme gibi alanlarda kullanıcıların kendilerini kişisel ve sosyal olarak tanımlamasını sağlar. Bununla birlikte, internet, sosyal etkileşimde ve sosyal yanlılıkta bir azalmaya yol açmaktadır. İnternette, radyonun ses sistemi, gazetede ki resim, metin ve grafiklerin özellikleri televizyon görüntülerinin ve seslerinin özellikleri, hepsi birden bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında internetin çok işlevli bir kitle iletişim aracı olduğu söylenebilir (Yıldırım, 2014).

İnternetin kullanıcılarına mesajlaşma, iletişim, alışveriş gibi faydalar sağladığı bilinse de bazı sorunlara da yol açtığı bilinmektedir. Bu çalışmada, velilerin internet kullanımı sırasında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı aldığı önleyici tedbirler araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulguda, bazı velilerin sosyal medya kullanım sürecinde bazı sorunlarla karşılaştığı tespit edilmiştir. Bu sorunlara yönelik ise velilerin “telefondaki uygulamayı kaldırma, bilinmeyen hesaplardan gelen bildirimleri kabul etmeme, siber güvenliğe başvurma, gizlilik ayarlarını güncel tutma, kişiyi engelleme, şifre değişikliği yapma” gibi güvenlik önlemleri aldığı kaydedilmiştir. Sosyal medya siteleri, genel olarak yetişkinlerin kullanımı için tasarlanmış sitelerdir. Bazı sitelerde yaş sınırı bulunmaktadır. Ancak bu yaş sınırının altındaki çocuklar da web sitesine üye olabilir ve üye, ad, soyad, telefon numarası, e-posta adresi, fotoğraf gibi bilgileri paylaşabilmektedir. Kendilerine ait olmayan bu bilgilerin paylaşılması çocukları siber suçlar için hedef haline getirmektedir (Aslan, 2016). Burnukara ve Uçanok’un (2010) yaptıkları çalışmada, sosyal medya ortamında karşılaşılan risklerle ilgili olarak

kullanıcıların gelen mesajlarla ilgilenmeme, kullandığı telefonun numarasını değiştirme ve e-posta adresinin değiştirme gibi yöntemlere başvurduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulguda, velilerin internet ortamında iletişimle ilgili olarak karşılaştıkları sorunların çözümü noktasında “kontROLSÜZ reklamları engelleme, bilinmeyen hesaplardan gelen teklifleri engelleme, bilgileri güvenli tutma ve bilinmeyen hesaplardan gelen mesajları kabul etmeme” gibi güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Arıcak ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmada, yaşadığı sorunu site yöneticisine haber verme, kötü niyetli kişilerin hesaplarını engelleyerek kendileriyle iletişim kurmasını önleme gibi yöntemlere başvurduğu tespit edilmiştir. Ogur ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları çalışmada, yabancı kişilerden gelen arkadaşlık tekliflerini kabul etmeme, problemli kişilerin iletilerini silme ve gizlilik ayarlarını düzenleme gibi tedbirlere başvurdukları tespit edilmiştir. Bayzan’ın (2016) yaptığı çalışmada, iletişim risklerinin daha çok internet kullanıcıları ile tanımadıkları kişiler arasında kurulan iletişim sonucunda ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Özellikle çocuklarla iletişime geçen istismarcıların çevrimiçi iletişim yoluyla cinsel istismarda bulundukları ve gizlilik ihlallerinde bulundukları tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulguda, velilerin internet ortamında bankacılıkla ilgili karşılaştıkları sorunların çözümünde “bankayla irtibata geçme, telefonuna virüs programı yükleme, bankacılık işlemleri ile ilgili olarak diğer önlemleri alma ve hesabına girmeyerek bankayı arama” gibi güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Günceler ve Kesebir’in (2018) yaptıkları çalışmada, internet ortamında bankacılık alanında karşılaşılabilecek risklerin çözümü noktasında veri tabanının iyi bir şekilde oluşturulması ve bunun amaca uygun şekilde yönetilmesi gerektiğinden söz edilmiştir.

Araştırmada ayrıca, velilerin internet ortamında ticaret veya alışveriş işlemleri ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunların çözümünde “sorunla ilgili olarak yetkililere şikayet etme, güvenilir siteleri tercih etme, sitelerin 3D güvenliğinde olup olmadığına bakma ve sanal kart uygulamasına geçme” gibi güvenlik önlemlerine başvurduğu tespit edilmiştir. Algür ve Cengiz’in (2011) yaptıkları çalışmada, katılımcıların internet ortamında karşılaştıkları sorunların daha çok kredi kartlarının güvenliği ve kimlik bilgilerinin gizliliğine riayet edilmemesi alanlarında olduğu tespit edilmiştir. Walrave ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada, kullanıcıların internet ortamında

gerçeklikle olmayan şirket reklamları, e-posta yoluyla kişisel bilgilerin ele geçirilmesi sonucu maddi zarara uğrama gibi risklerle karşılaştığı tespit edilmiştir. Topçu ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında, bu risklere yönelik kullanıcıların hesaplarının güvenlik ayarlarını uygulama şeklinde yola başvurduğu tespit edilmiştir.

Son olarak, velilerin internet ortamında sağlıkla ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Eryiğit Günler'in (2015) çalışmasında, internet ortamında sağlıkla ilgili bilgi edinmek amacıyla kullanıcıların kimi zaman yanlış bilgi edindikleri, güncel bilgiye erişememesi ve tıbbi dilin kullanıcılar tarafından anlaşılabilmesi gibi nedenlerden ötürü çeşitli risklerin ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, velilerin sağlıkla ilgili olarak işlem deneyimleri, risk algıları ve buna yönelik önlemler üzerinde etkili olduğu şeklinde düşünülebilir. Bu bağlamda, velilerin daha çok deneyim yaşamaları durumunda risk algılarının farklılaşabileceği ifade edilebilir.

5.2 Sonuç

Küreselleşmenin sürekli değiştiği ve geliştiği günümüz dünyasında sosyal, kültürel, ekonomik ve politik etkileri olan bir araç olarak internet, kullanılmaya başlandığı andan itibaren topluma yeni değişimler ve gelişmeler getirmiştir. İnternet hayatımızı kolaylaştırmış olsa da tüm sosyal sınıflar internetten eşit olarak faydalanmamaktadır (Yıldırım, 2014).

İnternet ortamının çocuklara bilgiye hızlı ve etkin erişim sağlaması, iletişim ve çevrimiçi eğitim olanaklarını kolaylaştırması gibi birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Ancak unutulmaması ve göz ardı edilmemesi gereken şey, bu olumlu etkilerin yanı sıra internet ortamının olumsuz etkilerinin de görülebildiğidir (Canbek ve Sağiroğlu, 2007). Bireyler, internet ortamındaki potansiyel risklerin farkında olarak interneti kullanmalıdır (Bacon vd., 2008). İnternet ortamının gelişimi aileleri ve okulları birçok riske maruz bırakmaktadır (Recalde-Viana, Sádaba-Chalezquer ve Gutiérrez-García, 2015). Bu çalışma, velilerin internet risk farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan velilerin sosyal medya kullanım sürecinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili elde edilen sonuçlarda, 7'sinin sorunla karşılaştığı, 13'ünün ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karşılaşılan sorunlara yönelik velilerin

“telefondaki uygulamayı kaldırma, bilinmeyen hesaplardan gelen bildirimleri kabul etmeme, siber güvenliğe başvurma, gizlilik ayarlarını güncel tutma, kişiyi engelleme, şifre değişikliği yapma” gibi güvenlik önlemleri aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin internet ortamında iletişimle ilgili olarak karşılaştıkları sorunlara yönelik elde edilen sonuçlarda, 4’ünün sorunla karşılaştığı, 17’sinin ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karşılaşılan sorunlara yönelik velilerin “kontROLSÜZ reklamları engelleme, bilinmeyen hesaplardan gelen teklifleri engelleme, bilgileri güvenli tutma ve bilinmeyen hesaplardan gelen mesajları kabul etmeme” gibi güvenlik önlemleri aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin internet ortamında bankacılıkla ilgili olarak karşılaştıkları sorunlara yönelik elde edilen sonuçlarda, 2’sinin sorunla karşılaştığı, 18’inin herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karşılaşılan sorunlara yönelik velilerin “bankayla irtibata geçme, telefonuna virüs programı yükleme, bankacılık işlemleri ile ilgili olarak diğer önlemleri alma ve hesabına girmeyerek bankayı arama” gibi güvenlik önlemleri aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin internet ortamında ticaret veya alışveriş işlemleri ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunlara yönelik elde edilen sonuçlarda 7’sinin sorunla karşılaştığı 13’ünün ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karşılaşılan sorunlara yönelik velilerin “sorunla ilgili olarak yetkililere şikayet etme, güvenilir siteleri tercih etme, sitelerin 3D güvenliğinde olup olmadığına bakma ve sanal kart uygulamasına geçme” gibi güvenlik önlemleri aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin internet ortamında sağlıkla ilgili olarak karşılaştıkları sorunlara yönelik elde edilen sonuçlarda tüm velilerin bu alanda herhangi bir sorunla karşılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.3 Öneriler

Bu araştırmada elde edilenler doğrultusunda aşağıdaki öneriler ortaya konmuştur:

Çalışmanın Konya ilinde gerçekleştiği göz önüne alındığında, farklı il ve örneklem kitleleri üzerinde yeni çalışmalar yapılabilir.

Çalışmada, internet risk farkındalığının ortaya konmasında veli görüşlerinden yararlanılmıştır. Gelecekteki araştırmalarda konunun diğer paydaşları olarak öğretmen ve okul yöneticileri de araştırmaya dâhil edilerek konunun derinlemesine incelenmesi sağlanabilir.

Çalışmada, internet risk farkındalığının ortaya konmasında nitel analiz yöntemine başvurulmuştur. Gelecekteki araştırmalarda ise, nicel desenli yöntemlerden anket yöntemine başvurularak çeşitli değişkenlere (cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi) göre internet risk farkındalığının karşılaştırılması yapılabilir.

İnternet kullanımında karşılaşılabilecek risklerle ilgili velilere yönelik bilgilendirme noktasında eğitimler verilebilir.

Velilerin risk algıları için deneyimin önemli olduğu düşünülmektedir. Velilere farklı kullanım deneyimleri yaşatılarak, risk ve önlem algılarındaki deneyimleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Riskli İnternet Davranışları ve Güvenli İnternet Kullanımı Hakkında Öğrenci ve Ebeveyn Görüşleri, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Enstitüsü, İstanbul.
- Algür, S. & Cengiz, F. (2011). Türk tüketicilere göre online (çevrimiçi) alışverişin riskleri ve yararları, Journal of Yasar University, 22(6), 3666–3680.
- Alqahtani, N. Furnell, S. Atkinson, S. and Stengel, I. (2017). "Internet risks for children: Parents' perceptions and attitudes: An investigative study of the Saudi Context," 2017 Internet Technologies and Applications (ITA), 98-103.
- Arıcak, O. T., Kınay, H., ve Tanrikulu, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeğinin İlk Psikometrik Bulguları. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(1), 101-114.
- Aslan, A. (2016). Türkiye'de Çocukların Daha Güvenli İnternet Kullanımında Değişen Yaşlar 2010-2015 Yılı ve İlgili Uygulamaların Etkileri. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Atabek, Ü. (2001), İletişim Teknolojileri ve İnternet: Eleştirel Bir Perspektif, Telekomünikasyon Dergisi, Tüted, Sayı:1, İstanbul.
- Aydoğan F., Akyüz A. (2010). İkinci Medya Çağında İnternet. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Ayfer, C. U. (1997). İnternet Kitabı, Ankara.
- Aylıkçı, Ç. (2018). Evli bireylerin problemli internet kullanımı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacon, M., Blood, L., Ault, M., & Adams, D. (2008). 4Kids. org: Topical, Searchable, and Safe Internet-Based Resource for Children and Youth. Education Libraries, 31(1), 46-50.
- Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED) 2017, Cilt 3, Sayı 1, 1-15.
- Bila, C. (2001). Bireysel ve Kitle İletişim Aracı Olarak İnternet ve Toplumsal Etkileri, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. Journal Of Computer- Mediated Communication, 13(1), 210-230.
- Burnukara, P., ve Uçanok, Z. (2010). Ergenlerin Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Kullanım Olanakları İle Sanal Ortamda Meydana Gelen Zorbalığa İlişkin Betimsel Bir İnceleme. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 21(2), 47-62.
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Canbek, G., & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1).
- Castells, M. (2005). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür I. Cilt/Ağ Toplumunun Yükselişi (Çev.: Ebru Kılıç), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Euparas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: SAGE Publications.
- Cline, R. J. W., Haynes, K. M. (2001), "Consumer Health Information Seeking on The Internet: The State of The Art", *Health Education Research*, 16: 6, s. 671-692.
- Creswell JW (2018) Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma nitel araştırma ve araştırma deseni (Çeviri Ed. M Bütün, SB Demir). Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Çakıcı, Y. (2007), "Bilimsel Araştırma Yaklaşımları", (Editör: Durmuş Ekiz), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- De Moor, S., Dock, M., Gallez, S., Lenaerts, S., Scholler, C., & Vleugels, C. (2008). *Teens and ICT: Risks and Opportunities*.
- Dede, M.B. (2004). İnternet. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Deniz, A. Erciş, A. (2008). Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 301-330.
- Dooley, J.J., Cross, D., Hearn, L. ve Treyvaud, R. (2009). Review of existing Australian and International cyber-safety research. *Child Health Promotion Research Centre*, Edith Cowan University, Perth.
- Dowell, E. B., Burgess A. W., ve Cavanaugh, D. J. (2009). Clustering of Internet Risk Behaviors in A Middle School Student Population. *Journal of School Health*, 79(1), 547-553.
- Elgharnah, K. G. E. Özdamli, F. (2020). Determining parents' level of awareness about safe internet use, *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, Volume 12, Issue 4, 290-300.
- Eryiğit Günler, O. (2015). Bilgi Toplumunda İnternetin Önemi ve Sağlık Üzerindeki Etkileri, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 17 (29): 33-40.
- Fırat, M., Keskin, N.Ö. Koçdar, S. vd. (2017). Temel bilgi teknolojileri-1.(2. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Forsythe, S. & Shi, B. (2003). Consumer patronage and risk perceptions in Internet shopping, *Journal of Business Research*, 56, 867-875.
- Gençer, S. L. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi. Doktora Tezi. SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü

- Gerring, J. (2007). Case study research: Principles and practices. New York: Cambridge University Press.
- Gökçöl, O. “Bilgi Teknolojileri ve İnternet/Çokça Sorulan Sorular”, <http://www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum2/bolum2.html>, (17.08.2021).
- Güçdemir, Y. (2003). “Bilgisayar Ağları İnternetin Gelişimi ve Bilgi Kirlenmesi”, İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, S.: 17, 371-379.
- Gülcü, A., & Alan, M. A. (2003). Bilgisayarın Temelleri Ve İnternet Rehberi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Günceler, B. ve Kesebir M. (2018). Teknolojik Risk Yönetiminde İnternet Bankacılığının Fırsat ve Tehditleri, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20/4, 158-171.
- Gündüz, A. (2015). İnternet Güvenliği Üzerine 2000-2014 Yılları Arasındaki Çalışmaların Bir İçerik Analizi: Riskler, Risklere Etki Eden Faktörler ve Metodolojik Yönelimler. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Hargittai, E. ve Shafer, S., “Differences in Actual and Perceived Online Skills: The role of Gender”, Social Science Quarterly, 87 (2), 2006, s. 432–448.
- İntenet: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1615, 22.09.2021.
- İntenet: <https://sozluk.gov.tr/>, 12.11.2021.
- İntenet: <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>, 11.10.2022.
- İntenet: <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2018-2ceyrekraporu.pdf>, 22.11.2021.
- İnternet: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437), 09.03.2022.
- Karaca, M. (2007). Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karadeniz, E. Kandır, S. Y. & İskenderoğlu Ö. (2013). sistematik riskin belirleyicileri: borsa İstanbul turizm şirketleri üzerinde bir araştırma. Erciyes Üniversitesi 14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. 1056-1073.
- Karahisar, T. (2014). İnternet’te Çocukları Bekleyen Riskler ve Medya Okuryazarlığı. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 4(4), 82-95.
- Karaoğlu, S., Durukan., T. (2020) Dijital Pazarlama Çağında Çevrimiçi Alışverişin Fayda ve Risk Algısı, İşletme Araştırmaları Dergisi, 12 (2), 1072-1082.

- Karadağ E. , Kılıç B. Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerdeki Teknoloji Bağımlılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2019; 11: 101-117.
- Kaşıkçı, D., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230.
- Kırcova, İ. (2012). *İnternette Pazarlama*. İstanbul: Beta Yayın.
- Kotler, P., Kartajaya, H. & Setiawan, I. (2017). *Pazarlama 4.0: Gelenekselden Dijitale Geçiş*, çev. Nadir Özata, İstanbul, Optimist Kitap.
- Krippendorff K (1980) *Content Analysis: An Introduction to is Methodology*, Sage, Beverly Hills.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., & Staksrud, E. (2013). Risky Social Networking Practices Among “Underage” Users: Lessons For Evidence-Based Policy. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18, 303-320.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Staksrud, E. (2015). *Developing A Framework For Researching Children’s Online Risks and Opportunities in Europe*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2010). *Risks and safety on the internet*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., & Helsper, E. (2013). Children, Internet and Risk in Comparative Perspective, *Journal of Children And Media*, 7(1), 1-8.
- Merriam, S. B. (2013) *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çeviri Ed. S Turan). Ankara, Nobel Akademi.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D.ve Wolak, J. (2003). Victimization of Youth On The Internet, *Journal of Aggression. Maltreatment ve Trauma*, 8, 1-39.
- Mitchell, V-W. & Greateorex, M. (1993). Risk Perception and Reduction in the Purchase of Consumer Services, *The Service Industries Journal*, 13 (4), 179–200.
- Morris, M., Oğan, C. (1996). The Internet As Mass Medium, *Journal of Communication*, Winter.
- Odabaşı, F., Çoklar, A. N., Kabakçı, I. (2007). Yeni Dünya: İnternet-Ailelerin Yeni Dünyadaki Sorumlulukları Nelerdir? 8. Aybastı-Kabataş Kurultayı, 1.
- Ogur, B., Yılmaz, R. M., Göktaş, Y. (2017). An Examination of Secondary School Students’ Habits Of Using Internet. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, 7(3), 421.
- Oktan, V. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı, Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1): 281-292
- Naralan, A. (2002). “İnternette Etik İhlaller”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl:6, S:11.

- Önalın, A. U. (1994). "Parmakların Ucundaki Dünya", Bilim ve Teknik Dergisi, Cilt:27,Sayı:318, Mayıs.
- Padır, M. A., Eroğlu, Y., alışkan, M. (2015). The Investigation of Relationships Between Subjective Happiness, Cyber Bullying, and Cyber Victimization in Adolescents. Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying, 2(1), 32-51.
- Recalde-Viana, M. Sádaba-Chalezquer, C. Gutiérrez-García, E. (2015). Telecommunications Industry Contributions to Child Online Protection/Aportaciones del sector de telecomunicaciones a la protección en línea del menor. Comunicar, 23(45), 179.
- Salman Yıkınış, M. (2020). Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 22 (1) , 183-197
- Sayım, F. & Er, S. (2009). Risk kavramı ve bankacılıkta risk. atı Bilimsel Yayın Organı. 4(22). 7-17.
- şahinboy, A. (2002). "Dünya Parmağınızın Ucunda", Eğitim Bilim Dergisi, Nisan.
- Tarcan, A. (2005). "Dünden Bugüne İnternet Üzerine Felsefi Yaklaşımlar", İnternet ve Toplum (Ed: A.Tarcan), Ankara: Anı Yay. Ss:2-9
- Tekin, A. & Polat, E. (2016). Ortaokul Öğrenci Velilerinin Güvenli İnternet Kullanımı Farkındalığı, Journal of Instructional Technologies and Teacher Education, 5 (2), 80-92.
- Tercan, İ., Sakarya, S., & Çoklar, A. N. (2012). Çocukların Gözüyle Onların İnternet Kullanım Profilleri ve Ailelerin Getirdiği Sınırlamalar: Anamur İlçe Örneği. NWSA: Education Sciences, 7(1), 305-312.
- Toğuşlu, D. Özlem, (2002), "Halkla İlişkilerin Yeni Macerası: İnternet", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tomczyk, L. Potyrala, K. (2021). Parents' knowledge and skills about the risks of the digital world, South African Journal of Education, Volume 41, Number 1, 1-19.
- Topçu, ., Yıldırım, A., & Erdur-Baker, Ö. (2013). Cyber Bullying@ Schools: What do Turkish Adolescents Think? International Journal For The Advancement Of Counselling, 35(2), 139-151.
- Uludağ, A., Ertekin, H., Tekin, M., & Ertekin, Y. (2016). İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı: anakkale Örneklemi, Türk Aile Hekimliği Dergisi, 20 (2): 72-76.
- Ülken, F. B., & Kılınç, F. (2018). Çocukların Çevrimiçi Ortamda Karşılaştıkları Risk Türleri İle Aracılık Uygulamaları Arasındaki İlişki. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(1), 124-145.

- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H. Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292- 1305.
- Walrave, M., Lenaerts, S., & De Moor, S. (2008). Cyberteens@ Risk? Tieners Verknocht Aan Internet, Maar Ook Waakzaam Voor Risico's.
- We Are Social, (2021). Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri.
- Yavanoğlu, U., Sağıroğlu, Ş. Çolak, İ. (2012). Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri Ve Alınması Gereken Önlemler. *Politeknik Dergisi*, 15(1), 15-27.
- Yediğ, S. Akman, H. (2002). İnternet Çağında Gazetecilik, İstanbul: Metis Yayınları.
- Yenilmez, K., Turgut, M., Anapa, P., & Ersoy, M. (2011). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Eğitsel İnternet Kullanımına Yönelik Öz-Yeterlik İnançları, *Education Sciences*, 7(1): 371-379.
- Yıldırım, A . (2014). İnternetin Görünen Yüzü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 51-59.
- Yıldız, Y.S. (2017). İnternet Üzerinden Alışveriş Yapan Bireylerde Risk Algısı ile Memnuniyet ve Memnuniyetsizlik Etkileşimi. *Pazarlama İçgörüsü Üzerine Çalışmalar*, 1(1/2), 32-40.
- Yükselen, C. (2007). “Pazarlama İlkeler-Yönetim Örnek Olaylar” Detay Yayıncılık, Ankara.
- Zırhıoğlu, G. (2011). İnternet Bağımlılığının CHAID Analizi İle İncelenmesi: Van İli Örneği. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(4), 182-190.

EKLER

Ek-1. Yarı Yapılandırılmış Form

Sayın Veli,

“Velilerin internet risk farkındalıklarının belirlenmesi” başlıklı tez çalışması yapmaktayım. Tez kapsamında çeşitli internet ortamlarında karşılaştığınız sorunlar ve bunlara yönelik ne tür güvenlik önlemleri aldığınıza yönelik yarı yapılandırılmış sorular yer almaktadır. Sorular içerisinde şahsınızı tanımlayacak nitelikte (ad ve soyad gibi) sorulara yer verilmemiştir. Sorulara vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak olup üçüncü şahıslarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Tüm sorulara cevap vermeniz önem teşkil etmektedir.

Katkı ve katılımlarınız için teşekkürler.

Fatmanur Betül UÇAR
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

Yaşınız: 20 yaş altı () 20-25 arası () 26-31 arası ()
32-37 arası () 38-43 arası () 44 yaş ve üstü ()

Medeni Durumunuz: Evli () Bekar ()

Aylık Gelir Düzeyiniz: 2750 TL altı () 2750-3250 TL ()
3251-3750 TL () 3751-4250 TL ()
4251 TL ve üzeri ()

Çocuk sayısı (Lütfen Yazınız).....

Eğitim Düzeyiniz: İlkokul () Ortaokul () Lise ()
Önlisans () Lisans () Lisansüstü ()

Akıllı Telefon Kullanıyor Musunuz? Evet () Hayır ()

Günlük ortalama tahmini internet kullanma süreniz:

3 saat altı () 3-4 saat arası ()

5-6 saat arası () 6 saatten fazla ()

Sosyal Medya Kullanıyor musunuz? Evet () Hayır ()

Sosyal Medya Kullanım Sürecinde Herhangi Bir Sorunla Karşılaştınız mı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız “Evet” ise bu soruna yönelik ne tür güvenlik önlemleri aldınız?

.....

İnternet Ortamında “İletişim” İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?

.....

İnternet Ortamında “İletişim” İşlemleri İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlara Önlem Alıyor musunuz?
Alıyorsanız Bu Önlemler Nelerdir?

❖ Evet.....

❖ Hayır

İnternet Ortamında “Bankacılık” İşlemleri İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?

.....

İnternet Ortamında “Bankacılık” İşlemleri İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlara Önlem Alıyor musunuz? Alıyorsanız Bu Önlemler Nelerdir?

- ❖ Evet
- ❖ Hayır

İnternet Ortamında “Ticaret” veya “Alışveriş” İşlemleri İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?

.....

İnternet Ortamında “Ticaret” veya “Alışveriş” İşlemleri İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlara Önlem Alıyor musunuz? Alıyorsanız Bu Önlemler Nelerdir?

- ❖ Evet.....
- ❖ Hayır

İnternet Ortamında Sağlığınız İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?

.....

İnternet Ortamında Sağlığınız İle İlgili Olarak Yaşadığınız Sorunlara Önlem Alıyor musunuz? Alıyorsanız Bu Önlemler Nelerdir?

- ❖ Evet.....
- ❖ Hayır

Ek-2. Etik Kurul Kararı

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :10/09/2021 Toplantı Sayısı :08 Karar No :2021/468
Araştırmanın Başlığı	Velilerin İnternet Risk Farkındalıklarının Belirlenmesi
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Ahmet Naci ÇOKLAR
Yardımcı Araştırmacı	Fatmanur Betül UÇAR Lisansüstü Öğrenci
Etik Kurul Kararı	6891 sayılı başvurunuz değerlendirilmiş olup araştırmanız Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.
Uygun Değil ise gerekçeleri	

ASLI GİBİDİR
16/09/2021

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Etik Kurul Başkanı

Ek-3. MEB İzin Belgesi

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-48178250-300-168663
Konu : Araştırma İzni (Fatmanur Betül UÇAR)

16.03.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 06.10.2021 tarihli ve E-71052239-100-100172 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatmanur Betül UÇAR'ın "Velilerin İnternet Risk Farkındalıklarının Belirlenmesi" adlı tezi kapsamında araştırma yapma isteği ile ilgili Konya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 15.03.2022 tarih ve 45683589 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr.Muhiddin OKUMUŞLAR
REKTÖR YARDIMCISI

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 0EUO-96RG-0K20 Belge Doğrulama Adresi :

<https://ebyssorgu.erbakan.edu.tr>

Adres: Yaka Mah. Kasım Halife Sok. No: 11/1 (A Blok) No: 11
(B Blok) Posta Kodu: 42090 Meram / KONYA

Telefon No :
e-Posta :

Fax No :
İnternet Adresi :
<http://www.erbakan.edu.tr>

Bilgi İçin :Ayşe AĞIRBAŞ

Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:0332 221 06 01

